

SAVONIA
AMMATTIKORKEAKOULU

Tekniikka

Palopäällystön koulutusohjelma

PRONTO käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät kohdan uudistaminen

Teemu Tenhunen AMKN7

Kevät 2013

SAVONIA–AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäälylystön koulutusohjelma

Tekijä

Teemu Tenhunen

Työn nimi

PRONTO käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmän uudistaminen

Työn laji

Päiväys

Sivumäärä

Opinnäytetyö

69+6

Työn valvoja

Yrityksen yhdysenkilö

Tutkimusjohtaja Esa Kokki

Yritys

Tiivistelmä

Opinnäytteen tarkoituksena oli laatia PRONTOon (Pelastustoimen käyttämä tilastointijärjestelmä, jonne kirjataan selosteet pelastustoimen hälytystehtävistä) toimiva kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät, joka palvelee mahdollisimman kattavasti pelastustoimea. Pelastusopiston PRONTOon kehittäjät ja tutkimusjohtaja pyysivät tekemään parannusehdotuksen PRONTOon kohdasta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät. Opinnäytetyön aihe mukautui parannusehdotuksen myötä. Työssä tehtiin kyselytutkimus, jonka tulosten perusteella alettiin pohtia vaihtoehtoja kohdan toteuttamiseksi siten, että se olisi helppo täyttää ja että siitä saatava tieto palvelisi pelastustoimea mahdollisimman kattavasti. Tavoitteena oli luoda kohta, joka on helppo ymmärtää ja josta saadaan hyvää informaatiota itse pelastustoiminnasta ja johtamisesta onnettomuuksissa.

Työn keskeisin sisältö on PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät ja sen uudistaminen. Ongelmana oli se, ettei PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät nykyisellään ole yksiselitteinen ja että siinä on sekaisin sekä menetelmiä että yksittäisiä työsuoritteita. Tätä lähdettiin muuttamaan niin, että kohta olisi selkeä, ymmärrettävä ja helppo täyttää. Lisäksi tavoitteena oli, että täytetyistä tiedoista saataisiin sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää tutkimuksissa ja pelastusalan kehittämisessä.

Avainsanat

PRONTO, Kehittäminen, Parannusehdotus

Luottamuksellisuus

julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme

Fire Officer (Engineer)

Author

Teemu Tenhunen

Title of Project

The requirements for the fire safety in the day care center

Type of Project

Final Project

Date

1.9.2005

Pages

69 + 20

Academic Supervisor

Dr Esa Kokki, director of research

Company Supervisor

Company

Abstract

The primary purpose of this work has been to find out how the methods used for rescuing and prevention PRONTO will be reformed. I want you to get some idea of what this means about PRONTO and why it is important to develop it. In order to open up your my work, everyone needs to know what PRONTO means and why it exists.

The actual work has been written during the spring of 2013 and work has been done in 2012 on the reform of used rescue and prevention methods in PRONTO. Here is the output for you with stages and the information on which all the factors have contributed to the reform and what I have done.

The main content of the work is the PRONTO section Used rescue and prevention methods and its renewal. The problem is that the PRONTO method used at the moment is not unambiguous, and it has mixed methods and individual work practices. This is starting to change so that the point is clear, understandable and easy to fill. In addition, the aim would be to obtain information from the information that can be used in research and development of the rescue sector.

Keywords

Confidentiality

public

Sisällys

1 JOHDANTO	6
2 MÄÄRITELMIÄ	8
4 PRONTON TÄYTTÄMINEN	13
5 PRONTON LÄHTÖTILANNE, KOHTA KÄYTETYT PELASTUS- JA TORJUNTAMETELMÄT	15
5.1 Pelastustoiminta ja Pronto	18
6 PRONTON KOHDAN KÄYTETYT PELASTUS- JA TORJUNTAMENETELMÄT UUDISTAMINEN	20
6.1 PRONTOn Onnettomuustyyppit	22
6.2 Uudistus	34
6.3 Selosteen täyttäminen	37
7 PRONTON KOHTA TORJUNTA- JA PELASTUSMENETELMÄT	39
7.1 Kohdan kehittämisen haasteita matkan varrella	39
7.2 PRONTOn ja hätäkeskuksen yhteistyö	41
7.3 Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät	42
7.4 Uudistus	43
7.5 PRONTOn kehittäminen	44

8 KYSELY	46
8.1 Hyvä kyselylomake	48
8.2. Kyselyn tulokset	49
9 UUDISTUKSEN TOTEUTUS	62
10 LÄHTEET	69
11 LIITTEET	70

1 JOHDANTO

Pelastustoiminta on ollut muutoksen kynsissä jo vuosia ja kehittyä edelleen nopeasti eteenpäin. PRONTO on tilastointijärjestelmä, johon pelastustoimen tehtävät kirjataan ja sen pitää muuttua pelastustoimen mukana. Jotta ymmärtää, millaista PRONTOon täyttäminen on ollut aiemmin, on tiedettävä, mistä kaikki on lähtenyt liikkeelle. PRONTOon historia alkaa vuosien takaa. Tarve pelastustoimen tehtävien tilastoimiselle aloitti koko prosessin, joka johti lopulta PRONTOon syntyyn.

Tässä opinnäytteessä käydään perusteellisesti läpi pelastustoimen tilastointityökalun PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät. PRONTO on ainut järjestelmä, johon tallennetaan tietoja onnettomuuksista, joissa pelastustoimi on toiminut. Toki onnettomuustilastointia tekee muutkin tahot kuten onnettomuustutkintalautakunta, Turvatekniikan keskus, vakuutusyhtiöt ja poliisi, mutta PRONTO on ainut paikka jossa on tiedot itse pelastustoiminnasta. Jokainen onnettomuus, joka on ilmoitettu hätäkeskukseen, on tilastoitu juuri nimenomaan PRONTOon.

PRONTOon kehittäminen on mielestäni yksi tärkeimpiä asioita, joita pelastustoimessa on viime aikoina tapahtunut. Pelastuslaki on muuttunut useaan otteeseen ja muuttui myös tämän työn aikana. Pelastuslaitokset ovat muuttuneet, kalusto on muuttunut, mutta avun tarve ja pelastustoiminta eivät ole muuttuneet. Uskon, että sillä muutoksella, joka PRONTOssa tapahtuu ja on jo tapahtunut, on tulevaisuudessa vaikutusta pelastustoiminnan kehittymiselle, resurssien kohdentamiselle ja koko pelastustoimelle.

Tämän työn ensisijaisena tarkoituksena on ollut selvittää, kuinka PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistettaisiin. Kysely ja kaikki työ tähtää siihen. Haluan, että tästä työstä saa jonkinlaisen käsityksen siitä, mitä tarkoitetaan PRONTOlla

ja miksi sen kehittäminen on tärkeää. Jokaisen tiedettävä, mitä PRONTO tarkoittaa ja miksi se on olemassa.

Varsinainen työ on kirjoitettu kevään 2013 aikana ja työ PRONTO:n kohdan Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistamiseksi on tehty 2012. Kysely on tehty jo ennen tätä. Tässä on teille tuotos, jossa on vaiheet ja tietoa siitä, mitkä kaikki tekijät ovat vaikuttaneet uudistukseen ja mitä minä olen tehnyt.

Opinnäyte koostuu tausta tiedoista miksi uudistaminen oli tärkeää ja mitkä tapahtumat ovat edeltäneet opinnäytetyötäni. Taustojen jälkeen käydään opinnäytetyössä läpi PRONTOa yleisesti ja sen merkitystä. Tämän jälkeen työn vaiheita PRONTO:n kohdan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistamiseksi ja uudistus ehdotus. Lopuksi opinnäytetyössä on pohdintaa työn varrelta.

2 MÄÄRITELMIÄ

PRONTO

Pelastustoimen käyttämä tilastointijärjestelmä, jonne kirjataan selosteet hälytystehtävistä.

Pelastusmenetelmä

Pelastusmenetelmällä tarkoitetaan työtapa, jolla ihmisen, ympäristön tai eläimen pelastaminen tapahtuu onnettomuustilanteen mukaan.

Torjuntamenetelmä

Tehtävällä käytetty työtapa, jolla estetään onnettomuuden seurausten leviämistä tai estetään aineelliset tai ympäristövahingot kokonaan.

Onnettomuustyyppi

Onnettomuutta kuvaava tyyppi, joka ilmaisee mistä onnettomuudesta on kyse.

Tehtävä

Tehtävällä tarkoitetaan pelastuslaitokselle tullutta hälytystehtävää, jonka hoitamiseen tarvitaan pelastushenkilöstön tekemiä toimenpiteitä.

Käsky

Esimiehen onnettomuuspaikalla antama tehtävä, joka tulee hoitaa.

Hälytys

Hätäkeskuksen antama tehtäväilmoitus onnettomuudesta pelastustoimelle.

Onnettomuusseloste

PRONTOssa oleva lomake, joka täytetään jokaisen onnettomuuden jälkeen.

Lähtö

Tapahtuma kun pelastustoimi lähtee hälytystehtävälle.

3 OPINNÄYTETYÖN MUOTOUTUMINEN

Opinnäytteeni tarkoituksena on laatia PRONTOon toimiva kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät, joka palvelee pelastustoimea mahdollisimman kattavasti. Pelastusopiston PRONTOon kehittäjät ja tutkimusjohtaja pyysivät tekemään parannusehdotuksen PRONTOon kohdasta käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät. Opinnäytetyöni aihe muuttui parannusehdotuksen myötä. Tein kyselytutkimuksen, jonka tulosten perusteella aloin pohtia vaihtoehtoja kohdan toteuttamiseksi siten, että se olisi helppo täyttää ja että siitä saatava tieto palvelisi pelastustoimea mahdollisimman kattavasti. Tavoitteena oli luoda kohta, joka on helppo ymmärtää ja josta saadaan hyvää informaatiota itse pelastustoiminnasta ja johtamisesta onnettomuuksissa.

Tutkimusongelma

Työn keskeisin sisältö on PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät ja sen uudistaminen. Ongelmana on se, ettei PRONTOon kohta Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät nykyisellään ole yksiselitteinen ja siinä on sekaisin sekä menetelmiä että yksittäisiä työsuoritteita. Tätä lähdetään muuttamaan niin, että kohta olisi selkeä, ymmärrettävä ja helppo täyttää. Lisäksi tavoitteena olisi, että täytetyistä tiedoista saataisiin sellaista tietoa, jota voidaan hyödyntää tutkimuksissa ja pelastusalan kehittämisessä.

Yksi suurimmista PRONTOon täyttämiseen liittyvistä ongelmista on tiedon kirjavuus, mitä PRONTOon täytetään. Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää, miksi kirjavuutta on ja miksi PRONTOon kehityksen tulee jatkua. PRONTOon täyttäminen on tätä työtä tehdessäni edistynyt ja kehittynyt tiettyyn suuntaan. Pyrin huomioimaan työssäni ne seikat, jotka ovat vaikuttaneet tähän kehitykseen ja tuomaan ilmi uusia näkemyksiä.

Työni käsittelee PRONTOa ja erityisesti sen kohtaa Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät. Lisäksi otan työssäni hieman kantaa PRONTOon täyttämiseen ja sen nykytilaan. Pääpaino työlläni on kuitenkin itse kohdan kehittämisessä. Tavoitteena on saada kohdasta helposti täytettävä ja yksiselitteinen. Oman haasteensa tähän tuo myös tutkimuksellinen kanta. Kohdasta tulisi saada oikeanlaista informaatiota.

Opinnäytettä tehdessäni olin yhteydessä pelastusviranomaisiin ja tein kyselyn, jossa selvitin nykyistä PRONTOon täyttämistä. Kyselyn tarkoituksena on saada tietoa PRONTOon nykytilasta ja hieman siitä, kuinka PRONTOa täytetään. Kysely annettiin vastattavaksi kaikille PRONTOa täyttävälle pelastusviranomaisille. Kyselyn saamien vastausten perusteella arvioin PRONTOon täyttämistä pelastustoimessa sekä sen vastaavuutta pelastustoimintaan.

Opinnäytetyöni käsittelee PRONTOon kohtaa käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät. Ensimmäinen haasteeni oli saada tietoa PRONTOon nykyisestä täyttämisestä. Jokainen PRONTOon käyttäjä täyttää tiedot onnettomuuksista omalla tavallaan. Jotta tieto, jota tutkijat PRONTOsta saavat, olisi hyödyllistä, tulisi sen olla helposti analysoitavissa ja yksiselitteisesti täytetty niin, ettei tulkinnanvaraa jäisi.

Opinnäytteeseen tein kyselyn tueksi muutamia haastatteluja. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada tukea kyselytutkimuksen tuloksille sekä tietoa siitä, että kehittäminen menee oikeaan suuntaan ja että saisin vahvistusta omille kehittämisajatuksille. Haastatteltavina minulla oli kolme päivystävää palomestaria Keski- Suomesta, yksi Pohjois-Savosta ja yksi päivystävä palomestari Varsinais- Suomesta. Haastattelut olivat hyvin lyhyitä ja lähinnä keskustelunomaisia, en tehnyt niistä mitään muistiinpanoja tai käyttänyt kysymyslomaketta. Näiden haastatteluiden tarkoitus oli vahvistaa omaa ajatustani

kohdan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistamisesta. Tärkeintä haastatteluis- sa oli vahvistus sille, että PRONTOssa on tärkeää olla osio, josta nähdään toimenpiteet ja tehtävät, joita pelastuslaitos on onnettomuus tilanteessa tehnyt. Sain myös vahvistuk- sen sille, että alavetovalikosta valittava luettelo on paras tapa toteuttaa kohdan uudista- minen täyttämisen kannalta. Haastatteluiden aikana keskusteltiin myös muuten PRON- TOn täyttämisestä ja yleisesti kirjaamisesta tilanteen aikana. En tässä nimeä niitä, jotka osallistuivat haastatteluihin, koska heitä oli niin vähän ja haastatteluiden tarkoitus oli lähinnä saada vahvistusta omille ajatuksilleni, että kehityssuunta on oikea ja sellainen, että siitä on hyötyä. Kyselytutkimuksen tarkoitus oli olla kehitysehdotusta ohjaava voi- ma, ja sen merkitys on huomattavasti suurempi kuin haastatteluiden.

Kyselytutkimusta jaettiin PRONTOssa kaikille PRONTOa täyttävälle viranomaisille sen oman viesti kentän kautta sekä sähköpostilla pelastuslaitoksille, jotka taas jakoivat sitä omalle henkilöstölleen sähköpostiviestinä. Kysely tehtiin Webropol- verkkosovelluksen kautta. Näin pyrittiin siihen, että mahdollisimman moni täyttäisi kyselyn. Kyselyyn tuli kaikkiaan 255 vastausta mikä on mielestäni erittäin hyvä otanta ja riittävän kattava, jotta tulokset ovat luotattavia.

4 PRONTON TÄYTTÄMINEN

PRONTOn nykytilalla tarkoitan lähtötilannetta alkuvuonna 2012, kun aloin opinnäytetyötä luonnostella. PRONTO on muuttunut siitä monella tavalla. Nykytilanne PRONTOn täyttämässä on se, että lomakkeella kysytään asiat aika seikkaperäisesti ja täyttäjän mukaan tieto vaihtelee.

PRONTOn täyttämisen nykytilanne on opinnäytetyöni kannalta erittäin ratkaisevaa selvittää. Sen perusteella, kuinka nykyään PRONTOa täytetään, saadaan selville puutteita ja se, kuinka voidaan helpottaa täyttäjien työtä jatkossa. Erittäin paljon merkitystä on myös sillä, mitä tietoa nykyinen malli antaa ja mitä tietoa tarvitaan. Tässä selvityksessä minua auttoi tekemäni kysely. Kyselyn tuloksena sain paljon tietoa PRONTOn nykytilanteesta.

PRONTOn täyttäminen on hyvin kirjavaa valtakunnassa ja jopa saman aseman sisällä. PRONTOn selosteiden täyttäminen on monelle pakollinen paha, ja kovinkaan moni ei tiedosta sen tarkoitusta. PRONTOn täyttämisen nykytilan selvittämiseksi pitäisi kaikkia täyttäjiä haastatella. Tämä on lähes mahdoton tehtävä, joten tyydyn tässä lyhyeen pienimuotoiseen kyselyyn.

Opinnäytetyöni aikana olen seurannut PRONTOn kehitystä, ja se on ollut valtavaa viimeisen kahden vuoden aikana. PRONTOssa tapahtuneet muutokset ovat olleet massiivisia ja muuttaneet kirjaamisen lähes täysin PRONTOon.

Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät ovat hyvin riippuvaisia tapahtuneesta onnettomuudesta, joten jokaiselle onnettomuustyypille on olemassa omat menetelmänsä, kuinka ne saadaan hoidettua. Mielestäni kohdassa ei voi olla mitään yleispäteviä toimenpiteitä vaan niiden täytyy olla sellaisia oikeita toimenpiteitä, joita onnettomuuspaikalla tehdään. Menetelmät ovat yksittäisiä toimenpiteitä, joilla jokin pelastustoiminnan osa-alue hoidetaan.

Kohdan kehittämisen kannalta on olennaista se, että se vastaisi nykypäivän pelastustoimen tehtäviä ja sitä kirjoa, joka pelastustoiminnassa on. Pelastustoimella on monenlaisia tehtäviä, ja jokainen tehtävä sisältää vielä erilaisia suoritteita tai menetelmiä, joilla onnettomuustilanteessa tehdään erilaisia pelastavia toimenpiteitä. Kohdassa tulee olla sellaiset vaihtoehdot, joita oikeasti käytetään. Kaikkia tehtäväkokonaisuuksia tai yksittäisiä toimenpiteitä ei voida laittaa selosteelle. Kokonaisuus on saatava selville. Kokonaisuuden selvittämistä varten vaaditaan selosteelle tarkemmat tiedot siitä, mitä onnettomuuspaikalla on tapahtunut. Selosteella on siis edelleen oltava vapaasti täytettävä kohta.

Lähtökohtana on se, että kohdan täyttämistä saadaan tietoa siitä, mitä tilannepaikalla todella on tehty. Ehdotuksen myötä pyritään myös siihen, että saataisiin tietoa myös siitä, millä kalustolla ja miten siellä on toimittu. Keskustelujen jälkeen olen tullut siihen tulokseen, että ehdotusta viedään siihen suuntaan, että tehdyt toimenpiteet sidotaan yksikköön. Tämä takaa sen, että jatkossa PRONTOsta saatavaa tietoa voidaan käyttää monipuolisemmin. Lisäksi yksikköön sidotut tehtävät ja toimenpiteet antavat enemmän informaatiota ja auttavat luomaan käsityksen siitä, mitä onnettomuustilanteen hoitamiseksi on tehty ja millaisilla todellisilla resursseilla.

5 PRONTON LÄHTÖTILANNE, KOHTA KÄYTETYT PELASTUS- JA TORJUNTAMETELMÄT

Opinnäytteeni tarkoitus on PRONTO- tilastointijärjestelmän yllä mainitun kohdan parannusehdotuksen tekeminen ja perustelut, mikä vaatii parannusta sekä tietysti perustellut ratkaisulle, kuinka kohdasta saadaan käyttökelpoisempi ja kuvaavampi. Lisäksi toinen olennainen osa työtä on saada tietoa PRONTO:n täyttämisen nykytilasta ja siitä, mitä pitää vielä kehittää.

Kohdassa on tällä hetkellä menetelmät ja tavat listattuna allekkain ja siitä valitaan yksi tai useampia vaihtoehtoja. Tärkeintä on se, että selosteesta saatava informaatio on laadukasta. Selosteelle kirjattavat asiat ovat monesti hyvin suppeat, ja sinne ei laiteta mitään ylimääräistä. Ensimmäinen uudistamisajatus lähti listasta. Ensimmäisenä kun luki listaa ja alkoi miettiä mitä siinä todella on, tuli mieleen, ettei näin voi olla. Listassa oli sekaisin kaikenlaista. Oli yksittäisen pelastajan tekemiä toimintoja, tehtäväkokonaisuuksia ja mukana muutama oikea tehtävä. Lisäksi niistä saatava informaatio oli todella suppeaa. Kun kohdan otsikkona on käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät, täytyy listassa olla menetelmiä. Pelastusalan sanastossa ei ole kuvattu sanaa pelastusmenetelmä lainkaan eikä myöskään torjuntamenetelmä-sanaa. Kokonaisuutena puhutaan pelastustoiminnasta tai sammutus- ja pelastustavoista. Tämä osaltaan on siis uuden sanan lanseeraamista alalle. Pelastus- ja torjuntamenetelmät ovat työtapoja, joilla onnettomuustilanteessa toimitaan ihmisen, omaisuuden, eläimen tai ympäristön pelastamiseksi tai suojaamiseksi lisävahingoilta.

Lähtötilanteessa kohdassa olleet valittavat menetelmät olivat seuraavat:

- savusukellus
- kemikaalisukellus
- vesisukellus
- pintapelastus
- pelastaminen konetikkailla
- pelastaminen kannettavilla tikkailla
- pelastaminen nostolavalla
- pelastaminen köyttä käyttäen
- irrottaminen
- murtaminen
- raivaus
- savutuuletus
- imeytys
- vuodon tukkiminen
- neutralointi
- leviämisen estäminen
- vaarallisen aineen poistaminen
- vaahdotus
- sammuttaminen vedellä jäähdyttämällä
- muu jäähdytys
- laimennus
- ensihoito
- imurointi
- puomitus

- kerääminen
- lisävahingon estäminen
- ei toimenpiteitä
- muu

Tämä oli lähtötilanne, josta aloitettiin koko kohdan täyttäminen. Oikeastaan kaikki saatu informaatio oli tästä listasta valittu menetelmä ja sanallinen kuvaus. Muuta informaatiota ei aiemmin käytetyistä pelastus- tai torjuntamenetelmistä selosteelle kirjattu. Toki oli avoin kenttä, jossa kysyttiin onnettomuustilanteen kehittymistä ja pelastustoiminnan tuloksellisuutta. Jos joku täyttäjistä ei kirjannut, miten pelastustoimi oli tehtävän hoitanut, ei pelastus- ja torjuntamenetelmistä kirjaantunut selosteelle minkäänlaista tietoa. Tavoitteena on saada kohta selkeämmäksi.

Kohdassa on paljon kehitettävää jo yksinomaan sen takia, että siinä on sekaisin sekä tehtäväkokonaisuuksia että yksittäisiä toimenpiteitä. Lisäksi kohdassa kaikkiin onnettomuustyyppihin kuuluvat menetelmät on pyritty esittämään mahdollisimman kattavasti. Kohdasta pitää saada selkeä ja yksinkertainen täyttää. Lisäksi valikoimasta tulisi tehdä sidonnainen onnettomuustyyppiin. Kohdan valittavat menetelmät on oltava oikeasti käytettäviä menetelmiä, joilla voidaan kuvata, mitä todella on tehty.

PRONTOn täyttäminen on sinänsä jo hyvällä tasolla, mutta ajattelin arvioida hieman PRONTOn täyttämistä kyseisen kohdan osalta. PRONTOn täyttämistä haluaisin tarkastella etenkin Käytetyt pelastusmenetelmät -kohdan osalta. Tästä voisi olla hyötyä varsinaisen aiheen kannalta. Kohta käytetyistä pelastusmenetelmistä on olennainen osa pelastustoiminnan ja menetelmien kehittämistä varten. Mielestäni pelastusalan tulisi kehittää toimintaansa PRONTOsta saatujen tietojen pohjalta.

Käytetyt pelastusmenetelmät vaihtelevat ympäri Suomea eri tilanteissa, ja haluaisin selvittää, millaisia erot ovat. Jotta kohdasta saadaan oikeanlainen, täytyy tietää mitä, ovat todelliset pelastustoimen käyttämät pelastusmenetelmät. Pelastusmenetelmien kartoittaminen on yksi olennainen osa työtä. Todellisten pelastusmenetelmien saaminen selville ei ole helppoa. Kuka määrittää sen, mikä on pelastus- tai torjuntamenetelmä? Onko esimerkiksi imurointi menetelmä vai yksittäinen osa jotain menetelmää?

5.1 Pelastustoiminta ja Pronto

Pronto on osa pelastustoimintaa, jota ohjataan paljon erilaisilla ohjeilla ja oppailla. Pelastussukellusohje ohjaa vaativimpia pelastustoimenpiteitä. Varsinaista tietoa siitä, millaisia pelastusmenetelmät ovat missäkin tilanteessa, ei ole kirjoissa ja kansissa, vaan jokaisella paloasemalla ja palokunnalla on omat käytäntönsä. Pelastusopistolla ja Pelastuskoululla on kuitenkin samanlaiset pohjat, joiden perusteella pelastustoiminta on hyvin samanlaista jokaisessa paikassa Suomessa. PRONTO on Suomen ainoa rekisteri, johon kirjataan pelastustoiminnan tiedot tapahtuneista onnettomuuksista ja rekisteröidään sekä arkistoidaan tiedot niistä toimenpiteistä mitä onnettomuuspaikalla on tehty. Tämän vuoksi onkin hyvin tärkeää saada vertailukelpoista tietoa kaikkialta Suomesta. PRONTOon kirjattavien tietojen tulee olla sellaisia, että niitä voidaan vertailla muihin samanlaisiin onnettomuuksiin.

Pelastustoiminta on aina joka tilanteessa hyvin riippuvainen tilanteesta ja olosuhteista. Viime vuosikymmenien aikana käytännöt ovat kuitenkin yhtenäistyneet kaikkialla Suomessa ja pelastus- ja torjuntamenetelmät kehittyneet samankaltaisiksi. Edelleen on kuitenkin eroja siinä, tehdäänkö perusselvitys kehikolta vai kiepiltä ja onko se varmennettu vai ei, mutta perusselvitys on kuitenkin samanlainen joka palokunnassa. PRONTO on työkalu, jota mielestäni pitäisi käyttää pelastustoiminnan kehittämiseen.

Kaikki tiedot, jotka kirjataan PRONTOon, ovat hyvin yleistä tietoa. Varsinaista tietoa siitä, mitä kohteessa on tehty ja miten, ei sinne kirjata. Pelastustoiminta on kuitenkin tärkein osa sitä, kuinka onnettomuudessa voidaan pelastaa ihmisiä, eläimiä tai ympäristöä. Mikäli saadaan jatkossa tietoa siitä, mikä menetelmä ja mikä tehtävänjako toimii parhaiten missäkin tilanteessa, voidaan kehittää pelastustoimintaa entistä tehokkaampaan suuntaan. Pelastustoiminnan tulisi lähes samanlaista koko valtakunnassa. PRONTOon avulla saadaan paikallista tietoa ja voidaan vertailla sitä, miten missäkin päin tilanteet hoidetaan. Jos PRONTOon kirjattavat tiedot saadaan jatkossa vastaamaan paremmin ja tarkemmin varsinaista toimintaa, uskon siitä olevan apua pelastustoiminnan ope- tuksessa ja kehityksessä.

Pelastustoimintaa täytyy harjoitella hyvin, jotta tosipaikan tullen ei tarvitsisi miettiä, mitä pitää tehdä ja kuka tekee mitään. PRONTOon kirjaaminen tulisi saada samalle tasolle. Kaikista tehtävistä tulisi saada riittävä informaatio siitä, kuinka pelastustoimin- nasta on selvitty. ”Keikka” onnistuu aina, mikäli mittarina on se, että palo saadaan sammumaan. Pelastustoimen tulisi panostaa myös laatuun. En väitä, ettei toiminta olisi laadukasta, mutta väitän, että laatuvaihtelut ovat erittäin suuria. Lisäksi kukaan ei voi vertailla keskenään eri laitosten tai edes saman laitoksen sisällä tapahtuvaa toimintaa. Uskon vahvasti että tulevaisuudessa PRONTO auttaa meitä kehittämään ja yhtenäistä- mään pelastustoimintaa. PRONTO voi olla tulevaisuudessa yksi merkittävä apuväline pelastusopiston opintosuunnittelussa ja opetuksen sisällön vaikuttajana. Toivon myös että ministeriössä huomattaisiin käyttää PRONTOa ja sen antamia tilastotietoja enem- män. PRONTOon kirjattu tieto on peräisin pelastusalan ammattilaisilta jotka päivittäin tekevät työtä ja hoitavat onnettomuustilanteita. Heidän mielipiteet tulee ottaa huomioon. Lisäksi kentältä tullut tieto on tärkeää huomioida suunniteltaessa koulutuksen suuntaa.

6 PRONTON KOHDAN KÄYTETYT PELASTUS- JA TORJUNTAMENETELMÄT UUDISTAMINEN

Koko PRONTOn kohdan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmän täyttämisen tulisi mielestäni perustua itse pelastustoimintaan. Se, että pelastustoiminta on olennaisin osa tehtävän onnistumista, tulee näkyä kohdassa. Kohdan tulee olla helppo ja selkeä täyttää. Tästä syystä olisi mielestäni hyvä, jos kohdan täyttäminen perustuu onnettomuustyyppiin. Tällöin saataisiin täyttämistä helpommaksi. Täyttämisen kannalta helpoin tapa on laittaa käytetyt torjunta- ja pelastusmenetelmät valikkoon, joka määräytyy onnettomuustyyppin mukaan.

PRONTOn täyttämisen selventämiseksi on tehtävä termi pelastusmenetelmä tutuksi. PRONTOn kohdassa tulisi näkyä sekä menetelmä, jota on käytetty että tapa, kuinka se on toteutettu. Esimerkiksi savusukellus voisi olla menetelmä ja tapa on vedellä jäähdyttäminen. Vai olisiko menetelmä ihmisen pelastaminen ja tapa savusukeltaminen? Tämä on vaikea kysymys, ja siihen pyrin saamaan työssäni selvyden. Tämä osoittaa kuitenkin sen, että PRONTOn kohta vaatii kehittämistä. Sanasto ei ole aivan yksiselitteinen. Jos ajatellaan, että pelastuslaitoksen tekemät tehtävät jaetaan kolmeen kategoriaan: pelastustehtäviin, torjuntatehtäviin ja avunantotehtäviin, kohdassa tulisi olla pelastustapa, torjuntatapa ja avunantotapa tai pelastusmenetelmä, torjuntamenetelmä ja avunantomenetelmä. Terminologia ei ole aivan selvillä, ja se varmasti myös mukautuu ajan myötä.

Se, mitä tietoa PRONTOsta saadaan, on hyvin olennaista pelastusalan kehittämisen kannalta ja onnettomuuksien ennaltaehkäisytyössä. Olisi hyvä, että saadut tiedot olisivat mahdollisimman informatiivisia. PRONTOsta ei ole olemassa kovinkaan paljoa tietoa

yleisesti nähtävillä eikä pelastuslaitoksilla. Tämä ehkä osaltaan vähentää PRONTOn täyttämiseninnostusta, koska ei tiedetä tai ymmärretä, mikä merkitys sen täyttämällä on. Kuva 1 on ensimmäisestä ideasta kohdan kehittämiseksi ja siinä näkyy hyvin selosteen

lähtötilanne.

Kuvaus säilyy ennallaan

Kohta muuttuu siten, että jokaisen yksikön kohdalle tulee niiden tehtävät ja jokaiselle yksikölle aukeaa oma kenttä, johon täytetään yksikön tiedot.

Jokaisen yksikön kohdalle avautuu isompi kenttä, johon kirjataan/ala-vetovalikosta yksikön tekemät toimenpiteet.

Lopussa säilyy pelastustoiminnan johtajan arvio toiminnasta ja onnistumisesta. Tässä minun ensimmäinen ajatukseni, kuinka kohtaa konkreettisesti kehitetään.

Kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä (E henkilöitä eikä henkiseen liittyviä tietoja)

Kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä:

Onnettomuudesta aiheutuneet henkilövahingot

Onnettomuudessa kuoli ihmisiä: Kyllä Ei

Ihmisiä loukaantui tai oli välittömässä vaarassa, tai palokunta pelasti tai evakuoiti: Kyllä Ei

Pelastustoiminnassa pelastushenkilöstölle aiheutuneet henkilövahingot

Pelastustoiminnassa kuoli tai loukaantui pelastushenkilöstöä: Kyllä Ei

Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät

Pelastus- ja torjuntamenetelmä:

Lisätietoja pelastus- ja torjuntamenetelmistä:

Käytetyt ajoneuvot

Resurssi- luokitus	Tunnus	Asema	Hälytetty	Matkalla	Koh- teessa	Vapaa/ Peruttu	Paluu/ asema- paikalla	Vahvuus tilannepaikalla			Aj kn	
								P	A	M	Yht.	
	P11	Pihripudas	13:52:57	13:58:03	14:03:35	15:10:22	15:13:38				0	
	P191	Pihripudas	13:53:18	13:55:32	14:00:17	17:02:03	18:52:14					
	V191	Vitasaari	13:54:59	13:57:46	14:23:45	14:54:39	15:30:34					
Vahvuus yhteensä:								0	0	0	0	0

Hae ajoneuvo/asemapaikka || Lisää rivi || Poista rivi || Näytä pvm || Piilota pvm

Resurssien riittävyys

Hälytetty vaste ilmoitetun tehtävän mukaan: Saatinko hälytetty vaste liikkeelle:

Paikalle saatujen resurssien riittävyys tilanteen alussa: Asemalle jääneiden lukumäärä:

Tarkempi selvitys resurssien riittävydestä ja käyttökelpoisuudesta:

Selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta ja arvio toiminnan tuloksellisuudesta

Selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta ja tuloksellisuudesta:

Laskutustiedot

Laskutustiedot:

Kuva 1 Kohta jota uudistetaan

6.1 PRONTOn Onnettomuustyytit

Tässä osiossa ajatukseni onnettomuustyyteistä, jotka tulisivat uudelle selosteelle. Kohdassa on perustelut jokaisesta pelastustehtävästä miksi ne ovat listalla ja mitä milläkin onnettomuustyytillä tarkoitetaan. Lisäksi kunkin onnettomuustyytin alle olen listannut tehtävät, jotka liittyvät onnettomuustyytiin.

Rakennuspallo on palo, jossa tuli on levinnyt syttymiskohdastaan sytyttäen rakennuksen rakenteet tai irtaimiston palamaan. Myös omatoimisesti sammutetut tai itsestään sammuneet rakennuspalot kirjataan rakennuspalloiksi, vaikka palokunnalla ei ole ollut kohteessa sammutustehtävää.

Rakennus on asumiseen, työntekoon, varastointiin tai muuhun käyttöön tarkoitettu kiinteä tai paikallaan pidettäväksi tarkoitettu rakennelma, rakenne tai laitos, joka ominaisuuksiensa vuoksi edellyttää viranomaisvalvontaa. Rakennuksia ovat lisäksi esimerkiksi polttoaine-aseman katokset, kerrostalojen isot jätekatokset sekä maatalouden tuotanto- ja varastotilat, joilta ei ole edellytetty rakennuslupaa. Rakennuksena ei pidetä kooltaan vähäistä ja kevytrakenteista rakennelmaa tai pienehköä laitosta, ellei sillä ole erityisiä maankäytöllisiä tai ympäristöllisiä vaikutuksia. Rakennuksena ei pidetä grillikatoksia, puuvajoja, leikkimökkejä eikä muita näiden kaltaisia rakennelmia. Kallioluolat ja muut maanalaiset tilat eivät ole rakennuksia, jos ne eivät sisällä talorakennusten kaltaisia sisärakenteita.

Rakennuspalossa käytetyt sammutus- ja pelastustoimenpiteet ovat sellaisia toimenpiteitä, joita rakennuspalossa käytetään rakennuspalon sammuttamiseksi, ihmisten pelastamiseksi palavasta rakennuksesta tai omaisuuden suojaamiseksi. Mikäli ihmisiä on vaarassa, tulee heidät pelastaa. Tällöin pelastustoimenpiteitä voi olla muun muassa. ihmisen

pelastaminen puomitikkailla tai ihmisen pelastaminen savusukeltamalla. Sammutustoimenpiteitä taas on joko vedellä jäähdyttäminen tai vaahdottaminen. Lisäksi mielestäni tässä kohdassa voisi olla oma kohtansa käytetyille tukitoimenpiteille kuten lisäveden ajaminen tai savutuuletus. Savutuuletus voi toki olla myös yksi käytetty menetelmä palon vahinkojen vähentämiseksi.

Tehtävät:

- sammutus- ja pelastustehtävä
- suojarahari
- savutuuletus
- palon rajoittaminen
- tiedustelu
- varmistaminen
- lisävesi
- vaahdotus
- sammutusraivaus
- liikenteenohjaus
- katon avaaminen
- savunpoistoluukkujen avaaminen
- savunpoistoaukkojen tekeminen
- sprinklerilaitteiston sulkeminen
- raivaaminen
- murtautuminen
- evakuointi
- (sähköjen katkaiseminen)

- (ilmastoinnin sulkeminen)
- muu

Rakennuspalovaara on palo, joka ei ole levinnyt syttymiskohdasta rakennuksen rakenteisiin tai irtaimistoon, mutta josta olisi ollut mahdollista kehittyä rakennuspalo.

Esimerkiksi automaattisen paloilmoitinlaitteen ilmoittamat "läheltä piti"-tilanteet, noki-palot, koneiden-, laitteiden- ja loisteputkien "kärähtämiset" sekä roskispalot rakennuksen vieressä, kirjataan rakennuspalovaaraksi, jos ne eivät ole levinneet syttymiskohdastaan.

Myös omatoimisesti sammutetut tai itsestään sammuneet palot kirjataan rakennuspalovaaroiksi, vaikka palokunnalla ei ole ollut kohteessa sammutustehtävää.

Tehtävät:

- tiedustelu
- savutuuletus
- lisävesi
- raivaaminen
- tarkistaminen
- evakuointi
- opastus/neuvonta (kohteen edustajaa)
- muu

Maastopaloja ovat muun muassa metsäpalot, ruohikkopalot, turvetuotantoaluepalot (myös turveaumapalot) ja puistopalot. Maastopaloissa käytetään yleisesti sammutusta vedellä ja sitä avustetaan kuokkimalla maata palopesäkkeiden löytämiseksi. Myös hosen käyttö on yksi tapa sammuttaa maastopaloa, mutta varsinaisesti se ei ole mikään sammutusmenetelmä.

Tehtävät:

- sammutus
- rajoituslinjan tekeminen
- lisävesi
- liikenteenohjaus
- ruokahuolto
- runkolinjan rakentaminen
- patoaminen
- tiedustelu
- vesiaseman perustaminen
- palovartiointi
- muu

Muu tulipalo on muu palo kuin rakennuspalovaara, rakennuspalo, maastopalo, liikennevälinepalo tai räjähdys. Muita tulipaloja ovat muun muassa. roskasäiliö-, muuntaja- ja muut sähkölaittepalot. Sellaiset, jotka eivät lukeudu yllä olevaan listaan.

Tehtävät:

- sammuttaminen
- tarkastaminen
- varmistaminen
- vaahdotus
- rajoittaminen
- neuvonta
- lisävesi

- muu

Liikenneonnettomuus on tie-, maasto-, vesi-, raide- tai ilmaliikenteessä tapahtunut henkilö-, eläin- tai omaisuusvahinkoon johtanut tapahtuma, jossa on osallisena ainakin yksi liikkuva liikenneväline. Liikenneonnettomuudeksi luokitellaan kaikki onnettomuudet, joissa on mukana liikkuva liikenneväline. Liikenneonnettomuus jaetaan alalajeihin kuten yllä on esitetty. Liikenneonnettomuuksiin liitetään muut liikenteessä tapahtuvat onnettomuudet. Esimerkiksi. liikennevälinepalo.

Tehtävät:

- ihmisen pelastaminen
- irrottaminen
- sammutus
- raivaus
- vaahdotus
- virrattomaksi tekeminen
- liikenteenohjaus
- stabilointi
- syttymisen estäminen
- imeyttäminen
- vuodon tukkiminen
- alueen varmistaminen
- potilaan hoito
- loukkaantuneiden kokoontumispaikan perustaminen
- neutralointi
- hinaaminen

- vinssaaminen
- tankin tyhjentäminen
- muu

Öljyvahinko on erikseen kirjattava palokunnan torjuntatoimenpiteitä edellyttänyt vahinko, jossa öljyä joutuu maaperään, veteen tai rakenteisiin. Öljyvahinkoihin on oma rahoituksensa Öljynsuojarahastosta, minkä vuoksi täytyy myös toissijaisena onnettomuutena valita ohjeiden mukaan öljyvahingoista. Esimerkiksi. liikenneonnettomuus, jossa on valunut öljyä maastoon, on valittava liikenneonnettomuuden lisäksi öljyvahinko.

Bensiinionnettomuus kirjataan näin "Onnettomuustyyppi 1" on "Vaarallisten aineiden aiheuttama onnettomuus", "Onnettomuustyyppi 2" on "Öljyvahinko". Tällöin voidaan kirjata Öljynsuojarahaston vaatimat tiedot selosteelle.

Tehtävät:

- imeytys
- puomitus
- kerääminen
- patoaminen
- vuodon tukkiminen
- alueen eristäminen
- pilaantuneen maa-aineksen poisto
- muu

Vaarallisten aineiden onnettomuus on vahinkotapahtuma, jossa vaarallista ainetta vapautuu ilmaan, maaperään, veteen tai rakenteisiin. Myös esimerkiksi. maidon valuminen pohjaveteen, lannoitteiden, kasvinsuojelu- tai torjunta-aineiden valuminen vesistöön tai säilöntäaineiden valuminen veteen ovat vaarallisten aineiden onnettomuuksia.

Esimerkiksi. vaarallista ainetta kuljettavan rekan tieltä suistuminen on liikenneonnettomuus. Jos rekan säiliö rikkoutuu, Onnettomuustyyppi 1 on "Liikenneonnettomuus" ja Onnettomuustyyppi 2 on "Vaarallisten aineiden onnettomuus".

Tehtävät:

- vuodon tukkiminen
- tiedustelu
- alueen eristäminen
- neutralointi
- imeytys
- laimentaminen
- kerääminen
- patoaminen
- pilven ohjaaminen
- evakuointi
- pesupaikan perustaminen
- lisävesi
- pilaantuneen maa-aineksen poisto
- muu

Luonnononnettomuus on luonnonilmiöstä (muun muassa. myrsky, ukkonen, sade, pakkaneen, lumi, tulva, maanvierimä, maanjäristys) aiheutunut onnettomuus. Luonnononnettomuudeksi kirjataan muun muassa. katon irtoaminen, puun kaatuminen esimerkiksi tielle, talon tai auton katolle luonnonilmiön seurauksena.

Tehtävät:

- puun kaataminen

- tiedustelu
- sammutus
- alueen eristäminen
- evakuointi
- raivaus
- ihmisen pelastaminen
- varavoiman syöttö
- pumppaaminen

Kaikki varmistus- ja tarkistustehtävät ovat saman onnettomuustyyppin alla.

Automaattisen paloilmottimen tarkastus-/varmistustehtävä on tehtävä, jossa ei tehdä pelastustoimenpiteitä. Hälytyksen on aiheuttanut paloilmotin: joko ilmoitus tai vikailmoitus. Jos automaattinen paloilmotin antaa todellisen hälytyksen rakennuspalosta, onnettomuustyyppi 1 on "Rakennuspalo". Jos automaattinen paloilmotin antaa todellisen hälytyksen rakennuspalovaarasta, onnettomuustyyppi 1 on "Rakennuspalovaara". Myös vaarallisen aineen hälytysjärjestelmän aiheuttama erheellinen hälytys on "Automaattisen paloilmottimen tarkastus-/varmistustehtävä".

Palovaroittimen tarkastus-/varmistustehtävä on tehtävä, jossa ei tehdä toimenpiteitä, jos hälytyksen on aiheuttanut palovaroitin. Jos palovaroitin antaa todellisen hälytyksen rakennuspalosta, onnettomuustyyppi 1 on "Rakennuspalo". Jos palovaroitin antaa todellisen hälytyksen rakennuspalovaarasta, onnettomuustyyppi 1 on "Rakennuspalovaara".

Muu tarkastus-/varmistustehtävä on muu kuin paloilmoittimen tai -varoittimen aiheuttama hälytys: esim. savu-, öljy-, kaasu- tai kemikaalihavainnon tarkistus, erehdys, ilki-valta, valmiustila, vaaraa aiheuttava tilanne, lento-onnettomuusvaara tai muu tarkastustehtävä. Tilannetta kuvataan tarkemmin kohdassa "Kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä".

Tehtävät:

- tiedustelu
- lisävahingon estäminen
- savutuuletus
- murtautuminen
- konsultoiminen
- neuvonta
- muu

Ensivastetehtävä on pelastusyksikön suorittama ensiapu, onnettomuuden uhrin tilan arviointi, havaintojen raportointi ja ensihoidon aloittaminen.

Myös perutut ensivastetehtävät kirjataan ensivastetehtäviksi.

Ensivastetehtävässä ei hoitotoimenpiteitä kirjata erikseen, koska niistä jokaisesta täytetään ensivastekaavake, ja ne ovat sosiaali- ja terveystieteiden tehtäviä.

Ihmisen pelastaminen on pelastamista joko vaarallisesta tai vaarattomasta paikasta tai tilanteesta. Esimerkiksi hissistä pelastaminen on ihmisen pelastustehtävä.

Tehtävät:

- valjaillla
- nosturilla

- tikkailla
- veneellä
- uimalla
- muuten

Eläimen pelastaminen on pelastamista joko vaarallisesta tai vaarattomasta paikasta tai tilanteesta. Kaikki eläimen pelastustehtävät kirjataan eläimen pelastamiseksi, myös maastosta pelastetut eläimet.

Tehtävät:

- pelastaminen tikkailla
- pelastaminen nosturilla
- pelastaminen nostoliinoilla
- muuten

Vahingontorjuntatehtävä on tehtävä, jolla pyritään estämään (lisä)onnettomuus tai pitämään onnettomuuden aiheuttamat vahingot mahdollisimman pieninä. Vahingontorjuntatehtäväksi kirjataan muun muassa puun kaatumisen uhka, vahinkopaikan raivaus (puun raivaus tieltä) tai liikenneonnettomuuspaikan siivous.

Jos vahingontorjuntatehtävää edelsi jokin muu onnettomuus, esimerkiksi luonnononnettomuus, kirjataan luonnononnettomuus ensisijaiseksi onnettomuustyypiksi.

Tehtävät:

- puun kaataminen
- tiedustelu
- lisävahinkojen estäminen
- varavoiman syöttäminen

- alueen eristäminen
- sammutus
- lisävesi
- peseminen
- imurointi
- veden imeminen/kuivaus
- patoaminen
- vuodon tukkiminen
- raivaaminen
- virran katkaiseminen
- muu

Avunantotehtävä on avunantoa muussa kuin onnettomuudessa. Esimerkiksi kiireetön vedenpumppaus, oven avaus ja niin edelleen. Avunantotehtävän tehtävät kirjataan vain avoimeen kenttään.

Virka-aputehtävä on tehtävä, jossa avustetaan toista viranomaista, esimerkiksi poliisi-, ympäristö-, sosiaali- tai terveystoimen viranomaista.

Tehtävät:

- tiedustelu
- murtautuminen
- sammutus
- raivaaminen
- veden tuominen
- lisävesi

- konsultointi

Uudet PRONTO:n onnettomuustyyppit olisivat seuraavat:

1. rakennuspallo
2. rakennuspalovaara
3. maastopalo
4. muu tulipalo
5. liikenneonnettomuus
6. vahingontorjunta
7. vaarallisen aineen onnettomuus
8. öljyvahinko
9. liikennevälinepalo
10. vesiliikenneonnettomuus
11. raideliikenneonnettomuus
12. eläimen pelastaminen
13. ihmisen pelastaminen
14. virka-aputehtävä
15. avunantotehtävä
16. ensivaste
17. tarkistus- ja varmistustehtävä
18. luonnononnettomuus

Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät ovat hyvin riippuvaisia tapahtuneesta onnettomuudesta, joten jokaiselle onnettomuustyyppille on olemassa omat tehtävät ja tehtävälle menetelmänsä, kuinka ne saadaan hoidettua. Kohdassa ei voi olla mitään yleispäteviä toimenpiteitä, vaan niiden täytyy olla sellaisia toimenpiteitä, joita palokunta todella tekee. Toimenpiteet ovat onnettomuuskohtaisia ja riippuvat siitä, mitä on tapahtunut. Täs-

tä syystä koko selosteen täyttämisen prosessi alkaa sillä, että valitaan onnettomuustyyppi. Se määrittää sisällön, millainen seloste avautuu ja mitkä kaikki toimenpiteet ja tehtävät avautuvat valittavaksi.

Pelastustoimella on monenlaisia tehtäviä, ja jokainen tehtävä sisältää vielä erilaisia suoritteita tai menetelmiä, joilla onnettomuustilanteessa tehdään erilaisia pelastavia toimenpiteitä. Jokaisella palokunnalla on omia tapojansa toimia. Tärkeintä oli saada selville ne yleisimmät toimenpiteet, joita pelastushenkilöstö tekee. Olennaisimmat tehtävät ja toimenpiteet on oltava valmiina valikossa.

Lähtökohtana on se, että kohdan täyttämisen avulla saadaan tietoa siitä, mitä tilannepaikalla todella on tehty. Uudistuksen myötä pyritään myös siihen, että saataisiin tietoa, myös siitä, millä kalustolla ja miten siellä on toimittu. Kaikki tieto mitä kohteessa on tehty ja miten on tehty, on merkittävää tietoa koulutuksen kehittämiseksi. Tieto tuo myös tutkimukselle uusia mahdollisuuksia selvittää pelastustoimintaa paremmin.

6.2 Uudistus

PRONTOon kohtaan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistetaan siten, että jokaisessa onnettomuusselosteessa on edelleen onnettomuustyyppi, joka valitaan ensimmäisenä. Tämä valittu onnettomuustyyppi määrittää sen, mitä toimenpiteitä ja tehtäväkokonaisuuksia avautuu alavetovalikoihin muissa kohdissa. Tällä hetkellä jokaisessa onnettomuustyyppissä, niin ihmisen pelastamisessa kuin öljyvahingossakin, on ollut aina samat vaihtoehdot. Uudistuksen myötä onnettomuustyyppin mukaan valikoituu käytetyt menetelmät. Tavoitteena on uudistuksen osalta myös se, että yksiköiden johtajat kävisivät täyttämässä omalta osaltaan myös PRONTOon heidän yksikkönsä kohdalla olevat

tiedot ja pelastustoiminnanjohtaja tiedot omalta osaltaan. Ei ole kuitenkaan mahdotonta, että pelastustoiminnan johtaja täyttää koko PRONTO:n.

PRONTO:n täyttämisen lähtökohdaksi on, että se olisi helppoa ja nopeaa, jotta sinne kirjataan kaikki olennainen tieto. PRONTO:n tavoitteena on kerätä hyödynnettävää tietoa pelastustoiminnasta. Nykyisin PRONTO:n täyttö onkin mielestäni aivan oikeasuuntaista. Kehitettävää kohtiin kuitenkin löytyy. Alasvetovalikko on mielestäni hyvä tapa toteuttaa PRONTO:n täyttämistä. Nykyisin PRONTO:n täyttäminen on monelle pakollinen paha, joka koetaan ikävänä asiana eikä nähdä sitä tärkeänä. Kyselyssäni PRONTO:n täyttäminen oli yksi olennaisimmista osista. Uudistuksen tarkoituksena on, että PRONTO:n täyttäminen olisi mahdollisimman vaivatonta ja yksiselitteistä, jotta ei syntyisi suuria tulkintaeroja. Kyselyssä ei varsinaisesti kysytty itse selosteen täyttämistä. Selosteen täyttämiseen pätee samat lainalaisuudet kuin minkä tahansa muun selosteen täyttämiseen. Lomakkeiden täyttämistä on tutkittua tietoa runsaasti.

Lomakkeen täyttämisen saaminen helpoksi onkin sitten aivan eri asia. Mikäli PRONTO-seloste haluttaisiin ihanteelliseksi, se tuskin antaisi riittävää informaatiota. Selosteen tulee olla sellainen, että se on helppo ymmärtää ja vaihtoehtojen valitseminen on helppoa. Lisäksi avoimia kenttiä tulee olla vain vähän. Selosteen täyttämiseen käytettävä aika ei saa olla liian pitkä. Kysymysten tulee olla helposti ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Tässä olisivat ne lähtökohdat, joiden mukaan selostetta aletaan rakentaa. Myös selosteen ulkoisella olemuksella on merkitystä siihen, onko selosteen täyttäminen mielekästä.

En ole osannut oikein tehdä sellaista kenttää tai valikkoa, josta voisi näyttää esimerkkiä. PRONTOssa on olemassa sairaankuljetusyksiköille jo kenttä, jossa ne täyttävät omat tietonsa. Se on hyvä pohja, josta voi muokata sopivan myös pelastusyksiköille. Lähdin

muokkaamaan valikoita ja listoja mieleisekseni ja tein oman ehdotelmani sen pohjalta työryhmälle. Pohja osoittautui hyvin lähelle omaa ajatustani siitä, kuinka alavetovalikosta valitaan ensin onnettomuustyyppi ja sen mukaan määräytyvät tehtävät ja menetelmät selosteelle.

Valmiin mallin löytäminen samasta järjestelmästä oli helpotus. Sitä oli hyvä verrata muihin lomakkeisiin ja etsiä hyviä puolia. Sain jopa haastatteleamalla muutamia käyttäjäkokemuksia lähipiiristäni. Heiltä saatujen tietojen ja Internetin valtavan tiedon seasta kootuista murusista tein päätelmän, että alas vetovalikoista koostuva lomakepohja on paras ratkaisu. On vain tarkkaan valittava ehdot ja riittävän kattavat vaihtoehdot. Sitten aloin kokeilemaan ihan vain erilaisia vaihtoehtoja valikoihin ja ehdoiksi. Kun sain jonkin ehdon, jonka mukaan aukesi valikko. Valikosta valittiin toimenpide. Ehtoina oli onnettomuustyyppi ja yksikön saama tehtävä. Näin alkoivat kokeilemalla muotoutua valikot. Näin kohdan uudistaminen eteni, ja sain aikaan valmiin mallin.

Tutkimuksen tuloksissa oli havaittavissa muutamia selkeitä kohtia, joita halusin huomioida kohdan uudistamisessa. Tässä muutamia niistä, jotka vaikuttivat uudistukseen. Kyselyn mukaan PRONTOn täyttämiseen käytettiin keskimäärin 5-10 minuuttia onnettomuusselostetta kohden. Reilut kymmenen prosenttia vastanneista käytti alle viisi minuuttia selosteen täyttämiseen. Viisitoista prosenttia kyselyyn vastanneista käyttää PRONTOn täyttämiseen enemmän kuin 15 minuuttia. Onnettomuusselosteen täyttämiseen käytetty aika vaikuttaa mielestäni tiedon laatuun, mitä selosteelle kirjataan. Kymmenen minuuttia on mielestäni ehdoton maksimi, mitä selosteen täyttämiseen tulisi käyttää. Tämän jälkeen alkaa täyttäminen turhauttaa ja tiedot, jotka kirjataan, jäävät puutteelliseksi. Toki selosteen täyttämiseen menevä aika riippuu myös paljon onnettomuustehtävästä. Jos kyseessä on vaativa tehtävä, menee täyttämiseen varmasti pidempään.

Kyselyni mukaan PRONTOssa kysytään kattavasti asioita. Selvästi eniten on parannettavaa pelastustoiminnan johtamiseen liittyvien tietojen kirjaamisesta. Vastanneista 132 eli reilu puolet oli sitä mieltä, että PRONTOssa kysytään liian vähän pelastustoiminnan johtamisesta.

6.3 Selosteen täyttäminen

Onnettomuusselosteen täyttö olisi tarkoitus muuttaa siten, että jokaiselle tehtävään osallistuneelle yksikölle aukeaa oma kenttensä, johon täytetään yksikön tekemät toimenpiteet ja tehtävä. Tästä oli Kuva 1 aiemmin työssä jo alustava kuva siitä, miten selostetta muutetaan. Näin saataisiin suuremmissa tehtävissä laajempi käsitys siitä, mitä mikin yksikkö on kohteessa tehnyt. Yleiset tiedot täytettäisiin tämän lisäksi erikseen. Toiveena olisi, että jokainen yksikönjohtaja mahdollisesti täyttäisi yksikkönsä tiedot PRONTOon. On myös mahdollista, että pelastustoiminnan johtaja täyttää kaikki kentät. Tarkoitus olisi myös, että onnettomuustyyppin mukaan määräytyisivät ne tehtävät, jotka onnettomuustyyppiin liittyvät. Jokaiselle yksikölle annetaan tehtävä ja se toteuttaa sen omalla tavallaan eli joillakin pelastusmenetelmillä. PRONTOon tulisi siis täytettäväksi jokaisen yksikön kohdalle oma kenttensä käytetyistä pelastusmenetelmistä, joilla yksikkö on sille annetun tehtävän toteuttanut.

PRONTOon täyttäminen alkaisi siis aina siitä, mikä onnettomuustyyppi on ollut kyseessä. Tämän mukaan määräytyisivät tehtävät ja menetelmät, jotka avautuvat alavetovalikoista. Ajatuksena on, että ensin jaetaan mukana olleille yksiköille tehtävät ja ne kirjaetaan PRONTOon yksikkökohtaisesti. Esimerkiksi liikenneonnettomuudessa ensimmäiselle yksikölle XXX101 syttymisen estäminen ja potilaan irrotus, toiselle yksikölle XXX102 liikenteenohjaus ja niin edelleen. Tällöin saataisiin tietoa siitä, mihin mitäkin yksikköä käytetään. Jokaisen yksikön kohdalle avautuvaan kenttään täytetään, miten

yksikkö on miehineen tehtävän hoitanut. Samaan kenttään täytettäisiin normaalisti toimintavalmiusajat ja vahvuudet.

PRONTOssa olisi oma osionsa onnettomuuteen liittyville yleisille asioille, kuten kuvaus onnettomuustilanteen kehittymisestä ja selvitys pelastuslaitoksen toiminnasta. Tämän lisäksi olisi kuitenkin osio, jonka pelastustoiminnan johtaja täyttää ja jossa kirjattaisiin tehtävään osallistuneille yksiköille heidän tehtävänsä hälytystehtävällä ja mahdollisesti yksikön johtajan nimi. Pelastustoiminnan johtaja täyttäisi onnettomuuteen liittyvät yleiset kentät.

7 PRONTON KOHTA TORJUNTA- JA PELASTUSMENETELMÄT

7.1 Kohdan kehittämisen haasteita matkan varrella

PRONTO on laaja tietokanta, jota täytetään koko Suomessa. Tämä seikka asettaa vaatimuksen sille, millaista tietoa PRONTOLLA pyritään keräämään. Maalaiskuntien tarpeet ovat aivan erilaisia kuin suurten kaupunkien. Tämän takia ei voida tehdä järjestelmää, joka palvelee vain vakituista palokuntaa. PRONTOn täyttäminen on pyritty tekemään helpoksi ja sitä kehitetään jatkuvasti. Tämä olikin yksi ongelmista työtä tehdessäni, sillä PRONTO kehittyi koko ajan. PRONTO on koko valtakunnassa sama ja sitä täytetään hyvin erilaisilla menetelmillä ja periaatteilla. Joissain paikoissa PRONTOn täyttää puolivakinainen yksikönjohtaja ja joissain vain aseman ”päällikkö”. Kehittäessäni kohdtaa ”käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät” huomasin, ettei ole aivan yksiselitteistä, mikä on pelastusmenetelmä tai torjuntamenetelmä ja ovatko ne tehtäväkokonaisuuksia vai vastuualueita.

Listauksen tekeminen pelastusmenetelmistä ja tehtävistä osoittautui hyvin vaikeaksi, koska näistä ei ole minkäänlaista ohjetta tai koottua tietoa yhdessä paikassa. Jouduin haalimaan tietoa ympäriinsä ja yhdistelemään sitä ja miettimään, mikä on tarpeellista ja mikä ei. Kaikki, mitä olen tehnyt ja kirjoittanut, ei missään nimessä ole tarpeellista tai hyödyllistä. Pelastusmenetelmien kirjaaminen ja listaaminen oli yksi kaikkein vaikeimmista tehtävistä tässä opinnäytetyössä.

PRONTOn kehittäminen on hyvin olennainen osa koko kehittyvää pelastustoimea. Pelastustoimi on jatkuvassa kehityksessä, joka on viime vuosina vauhdittanut entisestään. PRONTOn osuus tässä kehityksessä on ollut merkittävää, vaikka sitä ei välttämättä

huomaakaan. PRONTOsta saaduilla tiedoilla voidaan huomata puutteita järjestelmässä tai toiminnassa. Suurin haaste PRONTOon osalta on kuitenkin sen täytettävyyden ja tiedon laatu, jota sillä halutaan kerätä. PRONTOsta saadaan tarkat onnettomuustilastot ja niiden perusteella pystytään selvittämään, mitkä palot tai onnettomuudet olisivat ennaltaehkäistävissä. Mielestäni PRONTOssa voisi olla tulevaisuudessa kohta, jossa pelastustoiminnan johtaja arvioi siitä, olisiko onnettomuus ollut ennalta estettävissä ja jos olisi, niin miten. PRONTOa voidaan siis kehittää jatkossakin moneen suuntaan.

Työssäni on hyvin olennaisessa osassa kohta käytetyistä pelastus- ja torjuntamenetelmistä. Tämän kohdan kehittäminen on perusteltua sen nykyisen sekavuuden takia. Kohtaan pyritään saamaan lisää selkeyttä ja yhtenäisyyttä valtakunnallisesti. Haasteena on tässä kohdassa se, että jokainen käsittää toimenpiteet hieman erilaisiksi. Kaikki perusasiat ovat samat ympäri Suomen. Pelastustoimelle kuuluu useita erilaisia pelastustehtäviä. Ne kaikki vaativat omia menetelmiä, joilla ne hoidetaan. Toivon, että PRONTO on yksi osa, jolla saadaan yhtenäisyyttä menetelmien käyttöön. Kaikki, jotka ovat joskus täyttäneet PRONTOa, ovat myös joskus tuskailleet sen täytön kanssa. PRONTO on järjestelmä, jossa kerätään kaikki tieto pelastustehtävään tai onnettomuuteen liittyen. Häätäkeskus täyttää oman osansa ja pelastustoiminnanjohtaja oman osansa.

Kaikki tieto, joka kirjataan PRONTOon, on tarpeellista. Olisikin tärkeää, että sinne saataisiin mahdollisimman selkeä kuva toiminnasta onnettomuustilanteesta ja onnettomuuden kehittymisestä. On olennaista, kuinka tiedot kirjoitetaan avoimiin kenttiin. Monet kirjoittavat vain hyvin yksinkertaisesti ja vain välttämättömimmät asiat. PRONTOon kirjattuja tietoja tulisi mielestäni käyttää laajemmin ihan alueellisesti toiminnan kehittämiseen. Nykypäivän käytäntö on kuitenkin se, että kun PRONTO on täytetty, ei kyseisen onnettomuuden tietoihin enää palata. Vain tutkijat ja jotkut muut asioista kiinnostuneet tutkivat niitä.

Mielestäni on olennaista, että jatkossa onnettomuudessa tehdyt toimenpiteet sidotaan yksikköön, kun tietoja kirjataan PRONTOon. Tällöin saadaan kattavaa tietoa siitä, millaisiin tehtäviin mitään yksiköitä käytetään ja ovatko hälytettävät vasteet tarkoituksenmukaisia. PRONTOon hyödyntämisessä käytännön toimintojen parantamiseen on vielä paljon mahdollisuuksia, joita ei ole edes kokeiltu.

Tärkeintä PRONTOon kehittämisessä on se, että se on käyttäjäystävällinen ja yksinkertainen käyttää. Huomioon otettavaa olisi myös se, että myös palokunnat todella saisivat itse PRONTOsta jotain hyötyä. Tässä on vielä paljon tehtävää. Monien PRONTOon käyttäjien kanssa keskustellessani huomasin, että koulutusta PRONTOon täyttämistä kaivattaisiin niin tutkinto-opetuksessa kuin työelämässäkin. PRONTO on erittäin hyvä ja toimiva paketti, mutta se hakee vielä lopullista muotoaan. Se muokkautuu pikkuhiljaa ja ajan mittaan. Koulutuksen tarve on silti hyvä tiedostaa ja se lisää PRONTOsta saadun tiedon luotettavuutta, koska täyttäjät saisivat tietoa, kuinka selosteet tulee täyttää ja mikä niissä on olennaista.

7.2 PRONTOon ja hätäkeskuksen yhteistyö

Mielestäni on tärkeää, että PRONTOon tulee hätäkeskuksilta niiden tekemänsä hälytysseoste ja että statukset kirjautuvat suoraan PRONTOon. Monella pelastuslaitoksella on jo käytössä Peke, pelastustoimen kenttäjohtojärjestelmä, mutta siitä laitetut vahvuudet eivät näy suoraan PRONTOssa. Tässä kohtaa voitaisiin vielä kehittää järjestelmää niin, että nekin tulisivat näkymään suoraan PRONTOssa.

Tämän hetken tilanne on sellainen, ettei hätäkeskus voi paljoakaan vaikuttaa PRONTOon. Mielestäni niillekin tulisi olla mahdollista hyödyntää PRONTOon kirjattavia

tietoja. Häätäkeskus voisi saada mahdollisesti tietoa omasta toiminnastaan. Häätäkeskussella on melko iso rooli pelastustoiminnassa. Hälytysilmoitus vaikuttaa siihen, millaiseen pelastustoimintaan valmistaudutaan.

7.3 Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät

PRONTO:n kohdan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät perusteella voidaan kehittää tulevaisuudessa onnettomuustilanteissa toimimista ja pelastustoimintaa. Kohtaan pitää saada mielestäni lisää informaatioarvoa. Koska avoin kenttä jää monesti hyvin lyhyeksi, siinä ei välttämättä käy ilmi, mitä todellisuudessa on kohteessa tehty, olisi hyvä, että sitä kohtaa parannettaisiin PRONTOssa. Jokaiselle yksikölle annetaan tehtävät onnettomuustilanteessa. Sain PRONTO:n työryhmältä ajatuksen, jonka perusteella tehtävät pitäisi sitoa yksikköön. Tämä on mielestäni hyvä ajatus, mutta lisää paljon PRONTO:n täyttämiseen vaadittavaa vaivaa. Ajatellessani asiaa hieman pitempään tuli mieleeni ajatus, että yksikönjohtajat voisivat täyttää oman osionsa ja joukkueenjohtajat oman osionsa PRONTOsta. Tämä voi olla hyvinkin haasteellista, mutta mielestäni ajatuksena kelvollinen jopa toteutettavaksi saakka. Ajatuksen lähtökohtina olivat tilanteet, joissa johtaminen tapahtuu osittain etänä. Tällöin ei saada välttämättä tietoon yksittäisen yksikön tehtäviä tai tekemisiä.

PRONTOsta saatava tieto on mielestäni hyödyllistä, ja tarkoituksenani on saada siitä vieläkin hyödyllisempää tietoa. Kohtaa uudistaessa olen miettinyt, millä tiedolla onnettomuustilanteesta voi olla hyötyä myöhemmin joko tutkimustyössä tai pelastusmenetelmiä kehitettäessä. Voi kuitenkin olla, että jokin osio on turha. Kaikkea on kuitenkin

mietitty. Kohdan uudistamisessa ei ole ollut paljoa lähteitä ja monet asiat ovat olleet vain omia ajatuksiani.

7.4 Uudistus

Selosteen täyttäminen

Onnettomuusselosteen täyttö olisi tarkoitettu myös jokaiselle yksikönjohtajalle. Selosteen täyttämiseen tulee mielestäni valmistautua huolellisesti ja asennoitua siten, että se on osa tehtävää. Se kuuluu pelastustoimenpiteisiin siinä missä perusselvityksen tekokin. Tarkoitus olisi myös, että onnettomuustyyppin mukaan määräytyisivät ne tehtävät, joita onnettomuustyyppiin liittyy. Jokaiselle yksikölle annetaan tehtävä ja se toteuttaa sen omalla tavallaan eli joillakin pelastusmenetelmillä. PRONTOon tulisi siis täytettäväksi jokaisen yksikön kohdalle oma kenttänsä käytetyistä pelastusmenetelmistä eli siitä, millä menetelmällä yksikkö on sille annetun tehtävän toteuttanut. Näin saadaan yksilöityä tietoa kunkin hälytetyin yksikön tarpeellisuudesta ja toiminnallisuudesta. Tämä myös lisää informatiivisuutta siitä, paljonko tehtävällä on tarvittu yksiköitä.

PRONTOon täyttäminen alkaa aina siitä, mikä onnettomuustyyppi on ollut kyseessä. Tämän mukaan määräytyisivät tehtävät ja menetelmät, jotka avautuvat alavetovalikoista. Näin ollen on helppo hahmottaa kokonaisuus ja saadaan selosteelle kaikki toimenpiteet, joita tehtävällä on tehty. Ajatuksena on, että ensin jaetaan mukana olleille yksiköille tehtävät. Ja ne kirjataan PRONTOon yksikkökohtaisesti. Näin tiedetään, ovatko hälytetyt resurssit olleet sopivat, ja saadaan samalla tilanpäiväkirjaa tapahtumista. Näin tiedetään, kuka teki, mitäkin ja PRONTO toimii samalla myös tilannekuvan luojana onnettomuudesta: Esimerkiksi liikenneonnettomuudessa ensimmäiselle yksikölle annetaan tehtäväksi P11 syttymisen estäminen ja potilaan irrotus, toiselle yksikölle annetaan tehtäväksi P12 liikenteen ohjaus ja niin edelleen. Tällöin saataisiin tietoa siitä, mihin

mitäkin yksikköä käytetään. Jokaisen yksikön kohdalle avautuvaan kenttään täytetään, miten yksikkö on miehineen tehtävän hoitanut. Samaan kenttään täytettäisiin normaalisti toimintavalmiusajat ja vahvuudet. Tärkeää olisi myös, että tehtävän aikana tapahtuvat johtovastuun vaihdokset tulisi kirjattua jonnekin. Selosteesta näkyisi, kuka on johtanut pelastustoimintaa.

7.5 PRONTO:n kehittäminen

Kehittämisen tärkein osio on selosteelta saatava tieto. Selosteelle tulee saada tietoa, joka voi auttaa tilanteen jälkiselvittelyissä, kokonaisuuden hahmottamisessa, tilanteen aikajanassa teossa sekä tulevassa pelastustoimen kehittämisessä. Kaikki tieto, jota PRONTOon kirjataan, on tarpeellista. Tämän vuoksi olisikin tärkeää, että sinne saataisiin mahdollisimman selkeä kuva toiminnasta onnettomuustilanteesta ja onnettomuuden kehittymisestä. On olennaista, että on avoin kenttä, johon tapahtumat kirjoitetaan. Monet kirjoittavat vain hyvin yksinkertaisesti ja vain välttämättömimmät asiat. PRONTOon kirjattuja tietoja tulisi mielestäni käyttää laajemmin ihan alueellisesti toiminnan kehittämiseen. Nykypäivän käytäntö on kuitenkin se, että kun PRONTO on täytetty, ei kyseisen onnettomuuden tietoihin palata enää. Vain tutkijat ja jotkut muut asioista kiinnostuneet tutkivat niitä. Tähän tulisi saada muutos, jotta tietoja voitaisiin käyttää oman toiminnan kehittämiseen ja yleensäkin pelastustoimen kouluttamiseen.

On olennaista, että jatkossa onnettomuudessa tehdyt toimenpiteet sidotaan yksikköön. Tällöin saadaan kattavaa tietoa siitä, millaisiin tehtäviin mitäkin yksiköitä käytetään ja onko hälytettävät vasteet tarkoituksenmukaisia ja resurssit riittäviä. PRONTO:n hyödyntämisessä käytännön toimintojen parantamiseen on vielä paljon mahdollisuuksia, joita ei ole edes kokeiltu.

Tärkeintä PRONTOn kehittämisessä on se, että se on käyttäjäystävällinen ja yksinkertainen käyttää. Mitä enemmän ja mitä tarkempaa tietoa PRONTO meille antaa, sitä paremmin voidaan sitä jatkossa hyödyntää. Huomioon otettavaa olisi lisäksi se, että myös palokunnat saisivat itse PRONTOsta jotain hyötyä. Tässä on vielä paljon tehtävää. Monien PRONTOn käyttäjien kanssa keskustellessani huomasin, että koulutusta PRONTON täyttämiseksi kaivattaisiin niin tutkinto-opetuksessa kuin työelämässäkin. PRONTO on erittäin hyvä ja toimiva paketti, mutta se hakee kuitenkin vielä lopullista muotoaan. Se muokkautuu pikkuhiljaa ja vähitellen.

8 KYSELY

Tein tähän työhöni liittyen Webropol-kyselyn pelastusalan ammattilaisille liittyen PRONTO:n täyttämiseen. Kyselyyn osallistui pelastuslaitoksen henkilöitä kaikilta organisaation tasoilta. Kysely tehtiin PRONTO-postin avulla ja siihen oli annettu noin kolme viikkoa vastaamisaikaa. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa siitä, mitä PRONTO:n täyttäjät ajattelee uudistuksesta ja millaisia näkökulmia heillä asiaan on. Alla on näyte siitä, millainen kysely oli.

Kyselytutkimus

Tein kyselyn Webropol-ohjelmaa käyttäen ja sain mukavasti vastauksia, noin 250 vastausta. Kyselyn pääpaino oli pelastustoiminnan tehtävien kuvauksessa ja sen kehittämisessä PRONTOssa. Kyselyssä oli kaikkiaan 12 kysymystä ja lisäksi viimeisenä PRONTO-henkilöstön pyynnöstä avoin kohta PRONTO:n kehittäjille tarkoitettuja viestejä varten. Kysely oli tarkoituksella rajattu melko pieneksi ja siitä saatava informaatio ei ollut kovinkaan laaja-alaista. Valitsin itse kaikki kysymykset itse ja muokkasin niitä sen mukaan, mistä halusin saada tietoa.

Kysely muodostui ensin monivalintakysymyksistä, joissa selvitin pääsääntöisesti PRONTO:n nykytilaa. Mielestäni oli hyvin tärkeää tietää, kannattaako muutosta tehdä ja mihin suuntaan. Tämä näkyi muutaman kysymyksen kohdalla. Monivalintakysymysten jälkeen oli avoin kenttä, jossa kysyttiin kehitysehdotuksia. Tämä kohta oli erittäin tärkeä. Huomasin, että monella oli samansuuntaisia ajatuksia kohdan kehittämisestä. Toki myös avoimeen kenttään tuli paljon palautetta PRONTO:n kehittämiseksi. Yleensä ja yllättävän moni oli tyytyväinen nykytasoon.

Monivalintakysymyksissä kysyttiin useassa kohdassa pelastustoiminnan johtamisesta. Oli merkillepantavaa, että tässä kohdassa näyttää olevan eniten parannettavaa. Useassa kysymyksen vastauksessa oli havaittavissa, että pelastustoiminnan johtamisesta ei kysytä PRONTOssa tarpeeksi. Joka kohdassa, jossa kysyttiin pelastustoiminnan johtamisesta, oli vastattu muita enemmän, että se vaatii eniten kehittämistä. Johtovastuita ja muita ei PRONTOssa kysytä. Lisäksi oli huomattavaa, että moni oli tyytyväinen nykyiseen tasoon. Itse kohta vaikutti vastaajien mielestä olevan joko hyvä tai ainakin riittävä. Ainoastaan pelastustoiminnan johtamiseen liittyvissä kohdissa yli puolet oli sitä mieltä, ettei siitä kysytä riittävästi onnettomuusselosteessa.

Kaiken kaikkiaan kysely oli minulle erittäin tärkeä lähde ja osa opinnäytetyön ja ennen kaikkea pelastus- ja torjuntamenetelmät kohdan uudistamista ajatellen. Kyselyssä oli vapaakenttä, johon jokainen sai laittaa itse ehdotuksia siitä, kuinka kohtaa tulisi uudistaa. Tätä käytin apuna tehdessäni listoja pelastusmenetelmistä ja tehtävistä. Kaikkia ehdotuksia en mitenkään pystynyt huomioimaan ja paljon jäi vielä parannettavaakin. Oli mukavaa huomata, että kyselyyn vastattiin hyvin asiantuntevasti ja todella sillä ajatuksella, että tämä on tärkeää. Selkeästi oli myös havaittavissa, että osa vastaajissa halusi kehittää PRONTOon kohtaa käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät johonkin suuntaan, mutta huolestuttavinta oli, että suurin osa oli kyselyn tulosten perusteella tyytyväinen nykyiseen tasoon. Varmaankin muutosvastarintaa oli jonkin verran myös vastauksissa havaittavissa. Kaikki kysymykset eivät antaneet sellaisia vastauksia, joita olisin halunnut tai tieto vastauksista ei juurikaan auttanut uudistuksen teossa. En kuitenkaan olisi saanut tehtyä muutosehdotustani ilman kyselyn tuloksia, ja kyselyn merkitys on suuri koko opinnäytetyölleni. Haluankin analysoida kyselyn tuloksia myös ihan vain tuloksina, en vain kohdan kehittämisen kannalta. Muutamassa seuraavassa luvussa käyn hie-man läpi kyselyn tekoa ja sen jälkeen esitän analyysit kyselystä ja sen tuloksista.

8.1 Hyvä kyselylomake

Tämä kohta hyvä kyselylomake on referaatti kahdesta hyvästä kyselystä tehdystä tutkimuksesta, jotka molemmat löytyvät lähdeluettelostani (Manninen Kati, 2011; TOL, Oulun yliopisto luentomateriaali 19_9, 2011). Olen lisännyt jonkin verran väliin omaa pohdintaa. Hyvässä kyselylomakkeessa on tarkat ja täsmälliset kysymyksenasettelut, jolloin vastaajalle ei tule tunnetta, ettei ymmärtäisi, mitä kysytään. Vastausmenetelmien täytyy olla vaihtelevia, jotta kyselyyn vastaaminen ei ala tuntua puuduttavalta. Esimerkiksi sellaisia kysymyksiä, joihin täytyy vastata kirjoittamalla, ei saa olla monta peräkkäin. Tällöin vastaajalle saattaisi tulla tunne, ettei hän halua vastata lainkaan koko kyselyyn, koska harva ihminen pitää paljosta kirjoittamisesta. On parempi sijoittaa kirjoittamista vaativat kysymykset sinne tänne monivalintatehtävien väliin, jolloin vastaaja saa välillä valita valmiista vastauksista ja välillä kirjoittaa itse vastauksen. Samaan kohtaan ei saa laittaa montaa kysymystä, koska silloin jokin kohta saattaa epähuomiossa jäädä vaille vastausta tai vastaukset vaillinaisiksi, koska vastaaja ei jaksanut paneutua joihinkin kysymyksiin perusteellisesti. Kohdassa voi kyllä olla lisäkysymyksenä perustelujen kirjoittaminen, mutta ei enempää. Kaikkien kysymysten tulee lisäksi olla tarpeellisia. Turhat kysymykset sekä vähentävät kyselyn arvoa että saavat vastaajan turhautumaan.

Kysymysten täytyy olla loogisessa järjestyksessä, eli ei hypitä aiheesta toiseen. Samaa asiaa koskevat kysymykset sijoitetaan peräkkäin ja uusi aihe aloitetaan selkeästi, jolloin

vastaajalle ei tule epävarmuutta siitä, koskeeko tämä kohta edellistä asiaa vai joko käsitellään uutta asiaa. Tarvittaessa vastaaja johdatetaan uuteen aiheeseen muutamalla lauseella, joilla kerrotaan lyhyesti ja ytimekkäästi, mitä aihetta seuraavat kysymykset käsittelevät.

Kyselylomakkeen alussa on hyvä puhutella vastaajaa ja pyytää kohteliaasti häntä vastaamaan kyselyyn. Samoin kyselyn lopussa täytyy kiittää vastaajaa hänen ajastaan ja vaivannäöstään. Kyselyn yhteydessä täytyy olla kyselyn tekijän yhteystiedot joko alussa tai lopussa, jolloin vastaaja voi halutessaan kysyä lisätietoja tai antaa palautetta kyselystä. Viimeisenä kohtana voi olla myös kenttä, jossa vastaajalla on mahdollisuus antaa palautetta kyselystä.

Hyvän kyselylomakkeen tunnuspiirteet sopivat hyvin myös onnettomuusselosteelle. Onnettomuusseloste on eräänlainen kyselylomake. Yritin ottaa myös nämä seikat huomioon tehdessäni muutosehdotusta.

8.2. Kyselyn tulokset

Kyselyn tuloksena oli muutosehdotus PRONTO-tiimille, ja opinnäytetyöni sisällölle kyselyllä oli suuri merkitys. Tässä osiossa kerron kysymys kysymykseltä, millaisia vastauksia sain ja kuinka ne vaikuttivat työhöni. Kysymykset on käsitelty vastausjärjestyksessä ja yhden kysymysten tulokset kerrallaan.

Ensimmäiseksi selvitettiin vastanneiden perustiedot, jotka voivat vaikuttaa PRONTO:n täyttämiseen. Ensimmäiseksi kysyttiin, kauanko vastaaja on työskennellyt pelastuslaitoksella. Toisena kysymyksenä oli virka-asema. Tavallaan samaa kategoriaa oli vielä

kolmaskin kysymys, jossa kysyttiin, paljonko selosteita henkilö keskimäärin täyttää vuodessa. Näiden kolmen kysymyksen tarkoituksena oli selvittää hieman lähtökohtia siihen, ketkä kyselyyn vastasivat ja ketkä PRONTOa täyttävät. Lisäksi nämä kysymykset antoivat mahdollisuuden vertailla eri organisaatiotasojen vastauksia. Kysymykset olivat alussa myös siksi, että vastaajat pääsisivät helpoilla kysymyksillä sisälle kyselyyn.

Perustietokysymysten perusteella pystyin tekemään vertailua muiden kysymysten osalta. Tein vertailua, kuinka vastaukset erosivat eri organisaatiotasolla. Samalla tavoin pystyin vertailemaan koulutuksen vaikutusta vastauksiin. Miehistöä oli kuitenkin vastanneista selvä vähemmistö: päällystöstä vastasi 128, alipäällystöstä 92 ja miehistöstä 33 henkilöä kyselyyni. Toki miehistö myös täyttää vähiten PRONTO-selosteita.

Kysymyksissä 4 - 6 kysyin PRONTO:n täyttämisen kannalta olennaisimmat kysymykset. Kysymykset olivat seuraavat: 4. Kauanko PRONTO-selosteen täyttämiseen käytät aikaa? Tämä on olennainen kysymys, koska se vaikuttaa selosteelle tulevaan tietoon ja sen laatuun. 5. Onko henkilö saanut koulutusta PRONTO:n täyttämiseen ja jos on, missä? Selosteen täyttämiseen on suuri vaikutus sillä, onko siihen saanut koulutusta, ja jos on, millaista koulutusta on saanut. PRONTO:n täyttämiseen saatu koulutus vaikuttaa merkittävästi PRONTOon kirjattavaan tietoon. Lisäksi tämän kysymyksen myötä PRONTO-henkilöstö saa tietoa käyttäjien koulutuksesta. Selosteen täyttämiseen käytetty aika on olennainen osa työtäni, koska tavoitteena on saada selosteesta helpompi täyttää. Nykyisin käytetty aika kertoo paljon selosteen täyttämisen helppoudesta. Selosteen täyttämiseen käytetty aika toki riippuu monesta tekijästä ja onnettomuustyyppistä, mutta keskimääräinen aika kertoo paljon itse selosteesta. 6. kysymys: Kysytkö tietoja muilta? kysymys oli kyselyssä, koska halusin tietää selosteelle kirjattujen tiedon laajuuden. Yhden ainoan ihmisen näkemys tapahtumista on monesti puutteellinen tai hieman vailli-

nainen eikä välttämättä kerro kaikkien tehtävään osallistuneiden huomioita ja toimenpiteitä. Tämä riippuu paljoltikin tehtävästä ja siitä, missä asemassa selosteen täyttäjällä on ollut.

4. Kysymykseen saadut vastaukset olivat selkeitä: selvästi yli 80 prosenttia vastanneista käytti selosteen täyttämiseen 5 - 15 minuuttia. Muutamat käyttivät selosteen täyttämiseen aikaa enemmän kuin 20 minuuttia ja vain erittäin harva yli puoli tuntia. Noin 5 prosenttia vastanneista käytti selosteen täyttämiseen alle 5 minuuttia. Tämä kertoo siitä, että selosteen täyttämiseen käytetty aika on sopiva. Vertaan sopivaa aikaa yleisiin tutkimuksiin, joita on useassa yliopistossa tehty siitä, kuinka ihminen jaksaa keskittyä tiettyyn asiaan. Lisäksi useissa lomakkeiden täyttämistä koskevista artikkeleista ja tutkimuksissa on mainittu ihanteelliseksi ajaksi enintään 15 minuuttia.

Kysymys 5: Minkälaista koulutusta olet saanut PRONTO:n täyttämiseen?

Vastaajien määrä: 255

Taulukko 1. Kysymys 5 ehdolla sijoittuminen organisaatiossa

	Sijoittuminen organisaatiossa		
	Päällystö (N=128)	Alipäällystö (N=92)	Miehistö (N=33)
En minkäänlaista	8	8	4
työssä/työpaikalla	76	62	24
pelastuslaitoksen PRONTO-yhteyshenkilöltä	48	23	7
Pelastusopistolla	55	28	4
PRONTO tour 2008	40	8	1

Taulukossa 1 näkyy vastanneiden saatu koulutus PRONTO:n täyttämiseen. Käytin tätä toisena ehtona eritellessäni vastauksia. Vastauksista voi hyvin päätellä, että suurin osa henkilöstöstä on saanut koulutuksensa PRONTO:n täyttämiseen ja käyttöön työssä työpaikalla. Osa on osallistunut Pelastusopiston järjestämiin koulutuksiin tai saanut tutkintoon johtavan koulutuksen yhteydessä koulutusta PRONTO:n täyttöön. Tämä johtaa PRONTO:n osalta siihen kirjavuuteen, johon monessa kohtaa viittaan työssäni. Se, ettei ole olemassa yhtenäistä koulutusta PRONTO-selosteen täyttämiseen, vaikuttaa PRONTOsta saatuun informaatioon. Jokaisella laitoksella on olemassa omat toimintatavat ja oma kulttuuri. Kuitenkin lähes jokainen kyselyyn vastannut on saanut jonkinlaista koulutusta PRONTO-selosteen täyttämiseen. Koulutuksen osalta on toki olemassa suurta vaihtelua. Jo pelkästään Pelastusopistolla annettava koulutus on hyvin vaihtelevaa kouluttajan ja kurssin mukaan. Tämän vuoksi onkin hyvä, että PRONTO-tiimi on alkanut järjestää valtakunnallista PRONTO-koulutusta.

Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin tietojen kysymistä selostetta täytettäessä. Vastaus tähän kysymykseen oli selvä: lähestulkoon jokainen vastanneista kysyy muilta tietoa selostetta täytettäessä, mikäli siihen on tarvetta. En lähde spekuloidaan kysymyksen tuloksia enempää. Tulos on hyvin selkeä, ja siitä voi todeta, että lähes poikkeuksetta jokainen selostetta täyttävä kysyy täydentäviä tietoja muilta tehtävään osallistuneilta. Tämä parantaa tiedon todenperäisyyttä ja luotettavuutta sekä luo laajemman näkökulman tilanteen tapahtumiin.

Seitsemäs kysymys kuului seuraavasti: Onko mielestäsi PRONTO:n täyttäminen hyödyllistä? Tämä on erittäin olennainen kysymys. Se, että ymmärtää vastauksilla olevan jotain merkitystä, vaikuttaa huomattavasti vastausten laatuun.

Vastauksissa oli selkeä kahtiajako. Toki tämä oli aika lievä, sillä hieman reilut puolet oli sitä mieltä, että täyttäminen on hyödyllistä. Toinen puolisko oli taas sitä mieltä, että täyttäminen on vain osittain hyödyllistä. Joukosta löytyi ihan muutama yksittäinen vastaaja, jonkun mielestä PRONTOsta ei ole mitään hyötyä. Vastaukset kertovat siitä, että ainakin suurin osa ymmärtää, miksi onnettomuusselosteita täytetään. Tosin vastauksista on myös luettavissa, että aivan kaikki mitä, selosteella kysytään, ei ole vastaajien mielestä olennaista. Tämä oli hyvä pohdinnan paikka. Kun ei ollut aivan varmaa, mitä tarkoitettiin sillä, että täyttäminen on osittain hyödyllistä, tuli mieleeni, miten voitaisiin kehittää selostetta vieläkin tarpeellisemmaksi. Osittain taas vastaukset kertovat, että seloste on sinänsä jo hyvä täytettävyytensä ja informaationsa osalta.

Kahdeksas kysymys liittyi tietojen kirjaamiseen PRONTOon. Kysymyksen tarkoituksena oli selvittää, paljonko täyttäjät näkevät vaivaa PRONTO-selosteen täyttämässä. Se, täyttääkö kaikki tiedot kerralla vai täydentääkö tietoja jälkikäteen, vaikuttaa selosteelle tulevien tietojen laajuuteen. Tarkoitus oli saada selville, miten täyttämistä saataisiin helpommaksi.

Mielestäni saadut vastaukset olivat yllättävät. Taulukossa 2 näkyvät vertailut vastauksista sekä organisaatioon sijoittuneiden että koulutuksen perusteella. Alipäällystön kohdalla on havaittavissa selkeä ero. Syytä tähän en osaa sanoa.

Kysymys 8: Kuinka kirjaat tiedot PRONTOon? Organisaation sijoittumisen perusteella.
Vastaajien määrä: 254

Taulukko 2. Kysymys 8 ehdolla sijoittuminen organisaatiossa

	Sijoittuminen organisaatiossa
--	-------------------------------

	Päällystö (N=127)	Alipäällystö (N=92)	Miehistö (N=33)
Kerralla kaikki keikan jälkeen valmiiksi	14	41	10
Yhdellä kerralla, kun olen saanut tarvittavat tiedot	80	47	21
Täydennän selostetta aina vähitellen, kun saan lisätietoa tehtävästä	33	4	2

Vastaukset jakaantuvat hyvin hajalleen. Kuitenkin selvä enemmistö täyttää kerralla koko selosteen, kun on saanut riittävät tiedot. Alipäällystöstä kuitenkin lähes puolet täyttää saman tien heti tehtävän jälkeen kaiken valmiiksi. Tässä on havaittavissa selvästi ero siinä, mihin sijoitit organisaatiossa. Päällystön työaika on tosin suurimmaksi osaksi hieman erilainen kuin alipäällystöllä. Vastauksia voisi tulkita siten, että päällystö kerää tietoa hieman kauemmin tai tarkemmin. Olennaista kuitenkin on, että vastauksista näkee sen, että tässäkin asiassa on monta erilaista koulukuntaa. Uuden selostemallin mukaan tietoja joutuu täydentämään osittain jälkikäteen tehtävän jälkeenkin. Oma ajatukseni oli myös se, että selostetta täyttäisi organisaatiossa useat henkilöt ja mielestäni tämä vastaus tukee sitä ajatusmallia. Yksikönjohtajat täyttäisivät oman yksikkönsä tekemät tiedot heti tehtävän jälkeen omalta osaltaan ja tilannetta johtanut henkilö sitten täydentää selosteen ja lisää sinne tietoa tarvittaessa.

Kysymys 8. Kuinka kirjaat tiedot PRONTOon? Koulutuksen perusteella.

Vastaajien määrä: 254

Taulukko 3. Kysymys 8 ehdolla millaisen koulutuksen olet saanut PRONTO:n täyttämiseen

	Minkälaista koulutusta olet saanut PRONTO:n täyttämiseen?				
	En min- kään- laista (N=20)	Työssä/ työpaikal- la (N=163)	Pelastus- laitoksen PRONTO- yhteyshen- kilöltä (N=79)	Pelastus- opistolla (N=86)	PRONTO tour 2008 (N=50)
Kerralla kaikki keikan jälkeen valmiiksi	4	46	17	25	8
Yhdellä kerralla, kun olen saanut tarvittavat tiedot	13	97	52	43	29
Täydennän selostetta aina vähitellen, kun saan lisätietoa tehtävästä	3	20	10	18	13

Erittelin vastaukset myös saadun koulutuksen perusteella. Osittain PRONTO-järjestelmä tukee sitä, että seloste täytetään kerralla valmiiksi. Monet eivät varmaan täydennä selostetta enää sen jälkeen, kun sen ovat kerran saaneet valmiiksi. Seloste on tehty sellaiseksi, että se tehdään kerralla valmiiksi. Koulutuksella ei näyttäisi olevan kovinkaan suurta vaikutusta siihen, kuinka kukin selosteen täyttää. Ehkä kysymys on enemmänkin tottumuksesta. PRONTO-tourilla koulutusta saaneet täydentävät selostetta jälkikäteen enemmän kuin muualla koulutuksensa saaneet. Onnettomuusselosteen täyttämiseen tulisi kuulua ajatus siitä, että sitä täydennetään, mikäli tilanteesta saadaan uutta tietoa. Tällainen esimerkki on muun muassa palonsyöntutkinta, joka tehdään moneen

rakennuspaloon. PRONTOon voisi kirjata tutkinnasta saatuja tietoja. Miksi ei siis myös yksikönjohtaja voisi käydä lisäämässä selosteelle omia tietojaan.

Myös minä kuuluiin aiemmin samaan ryhmään kuin suurin osa vastaajista. En juuri koskaan palannut jo kerran täyttämälleni onnettomuusselosteelle, mutta sittemmin olen alkanut täydentää tietoja jälkikäteen. Monesti suurissa tilanteissa tapahtumien kulku ja pelastustoimet hahmottuvat vasta jälkikäteen ja kokonaisuus varmistuu. Toki PRONTOssa on pakkokin täydentää tietoja jälkikäteen. Palokuolleet ovat sellainen asia, että niistä tieto pitää täydentää jälkeenpäin. Lain mukaan tulipalossa vammoihinsa 30 päivän sisällä onnettomuudesta kuollut on palokuollut. En usko, että kovinkaan moni on jälkikäteen kirjannut tällaisia tapauksia palokuolleeksi. Miten voidaan siis parantaa sitä, että selosteita olisi helpompi täydentää?

Otan tähän kohtaan myös toisen näkökulman. Onnettomuusselosteen täyttämisen tulisi olla helppoa ja sujua ilman suurta vaivaa. On siis myös hyvä asia, että seloste on sellainen, että siihen on helppo kirjata kaikki tarvittavat tiedot kerralla. Ei ole välttämätöntä palata lisäämään tietoa, jos kaikki tarvittava saadaan kerralla kirjattua. Tämä on toki tavoiteltavaa, mutta mielestäni on tärkeintä, että tiedot selosteella ovat oikeita. Lisäksi selosteen tiedoista tulee saada riittävä käsitys siitä, mitä onnettomuuspaikalla on tapahtunut ja mitä pelastuslaitos on tehnyt.

Yhdeksäs kysymys oli koko kyselyn tärkein kysymys. Siinä kysyttiin, kuinka tämän hetken tilanne kuvastaa pelastustoiminnan tehtäväkenttää. Tällä kysymyksellä toivoin saavani vastauksen siihen, mitä osa-alueita tulee kehittää ja onko kehittämislle ylipäänsäkään tarvetta.

Kymmenes kysymys oli avoin kenttä, johon jokainen halukas sai kertoa omia kehittämissuhteita. Kohdan tarkoituksena oli saada eväitä omaan opinnäytetyöhöni sekä vinkkejä kohdan kehittämiseen.

Kysymyksen kohdat mietittiin tarkkaan ja niihin pyrittiin saamaan mahdollisimman tarkkoja vastauksia. Tavoitteena kysymystenasettelussa oli saada tietoa siitä, mikä vaatii käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät -kohtaa kehitettäessä eniten huomiota.

Kysymys 9. Kuinka hyvin PRONTO kuvastaa pelastustoimen tehtäväkenttää?

Vastaajien määrä: 254

Taulukko 4. Kysymys 9 vastaukset

	erittäin huonosti	huonosti	kohutuullisen hyvin	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
PRONTO:n onnettomuustyyppit	0	9	83	145	17	254	3,67
Pelastuslaitoksen toiminta	3	23	114	108	6	254	3,36
Pelastustoiminnan johtaminen	14	74	95	65	6	254	2,9
Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät	3	28	127	89	7	254	3,27
Tehtävään osallistuneet resurssit	1	22	80	121	29	253	3,61
Yhteensä	21	156	499	528	65	1269	3,36

Kysymyksen 9 vastaukset eivät oikeastaan yllättäneet minua. Osasin jo ennakoida, että johtamiseen liittyvää osiota tulee kehittää. Kuitenkin vastausten jakaantuminen kaiken kaikkiaan oli mielestäni hieman yllättävää. Vastauksista päätellen kehitettävää on vielä. Keskiarvot ovat kohtuullisen hyviä. Mielestäni keskiarvon tulisi olla lähellä neljää, jotta tilanteeseen voitaisiin olla tyytyväisiä. Onnettomuustyytit näyttäisivät olevan aika lailla kohdallaan samoin kuin resurssit. Johtaminen ja käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät kaipaavat sen sijaan kehittämistä. Toivon, että uudistuksen seurauksena tämä paranee.

Kysymys 10. Kuinka hyvin tällä hetkellä selosteella kysytään pelastustoiminnan johtamisesta.

Taulukko5. Kysymys 10 ehdolla sijoittuminen organisaatiossa

	Sijoittuminen organisaatiossa		
	Päällystö (N=127)	Alipäällystö (N=92)	Miehistö (N=33)
erittäin huonosti	10	4	0
huonosti	35	31	7
kohtuullisen hyvin	48	34	13
hyvin	33	21	10
erittäin hyvin	1	2	3
Keskiarvo	2,84	2,85	3,27

Taulukossa 5 näkyy, kuinka kukin on vastannut yhdeksännen kysymyksen kohtaan, Kuinka hyvin tällä hetkellä selosteella kysytään pelastustoiminnan johtamisesta. Poimin nimenomaan tämän kohdan erityistarkastelun alle, koska johtaminen nousi monessa

kohtaa esiin. Tämä oli kyselyni suurin anti. Selvisi, että ylivoimaisesti huonoimmin kohdassa on huomioitu pelastustoiminnan johtaminen. Tämän pohjalta halusin omaan esitykseeni kohdan, jossa johtaminen tulee selosteelle erikseen omaksi lokeroksi. Johtaminen on pelastustoiminnan kannalta erittäin tärkeä osa-alue pelastustehtävistä selviytymiseksi. Jatkossa on syytä huomioida johtaminen myös onnettomuusselosteella. PRONTO on ainut tilastointikanava, josta voi saada jälkikäteen tietoa siitä, kuinka onnettomuuden hoitamisessa ja pelastustoimissa on onnistuttu. Pelastustoiminnan johtamisesta on aiemmin kysytty selosteella todella vähän. Pelastustoiminnan johtaminen on yksi tehtäväkokonaisuus.

Mielestäni on mielenkiintoista huomata, kuinka miehistö on vastannut kysymykseen. Miehistön mielestä johtamisen kohdalla ei ole niin suurta puutetta kuin niiden mielestä, jotka kuuluvat organisaatiossa tasolle, jossa yleisimmin johtaminen tapahtuu. Tämä kertoo myös jotakin johtamisesta. Ne jotka toimivat johtajina niin yksiköissä kuin suuremmissakin muodostelmissa, haluavat selosteelle ylös myös johtamista koskevia tietoja.

Yhdestoista kysymys oli yhdeksättä kysymystä tukeva ja siinä tarkennettiin, kuinka hyvin mitäkin pelastustoiminnan osa-aluetta selosteella kysytään. Tämä oli tärkeä kysymys, jossa selviää, mihin osa-alueeseen tarvitaan selosteelta lisää informaatiota.

Tämä oli koko kyselyn toinen pääkysymys ja osittain päällekkäinen yhdeksännen kysymyksen kanssa. Kysymyksen tarkoituksena oli varmistaa, että yhdeksännen kysymyksen tulokset ovat oikean suuntaiset. Lisäksi toivoin saavani tarkennusta siihen, mikä olisi tärkeintä selosteella.

Kysymys 11. Kysytäänkö PRONTOssa riittävästi

Vastaaajien määrä: 254

Taulukko 6, Kysymys 11 vastaukset

	Liian vähän	Hie- man liian vähän	Sopi- vasti	Hie- man liikaa	aivan liian paljon	Yhteensä	Keskiarvo
Pelastustoiminnan johtamisesta	41	91	119	3	0	254	2,33
Onnettomuuspaikalla tehdyistä toimenpiteistä	13	57	178	5	0	253	2,69
Onnettomuuden kehittymisestä	7	39	186	17	3	252	2,88
Pelastustoiminnasta	10	46	189	7	1	253	2,77
Käytetyistä resursseista	6	31	194	19	2	252	2,92
Yhteensä	77	264	866	51	6	1264	2,72

Vastauksista on pääteltävissä samoja asioita kuin yhdeksännen kysymyksen vastauksista. Vastaukset tukevat sitä, että aiemmin ylivoimaisesti huonoimmin selosteella on kysytty johtamisesta. Huomattavaa on myös, että käytetyistä pelastus- ja torjuntamenetelmistä sopisi kysyä lisää. Kysymys pelastustoiminnan kohdalla osoittaa, että kokonaisuutena pelastustoiminnasta ei kirjata riittävästi informaatiota selosteelle.

Kysymyksessä 12 kysyttiin, tulisiko toiminta sitoa yksikköön. Tämä kysymys oli avainasemassa valittaessa sitä, minkälaiseksi kohtaa haluaisin muuttaa. Ehdotukseni pohjaksi

kysymyksen vastauksilla ei tosin ollut kovin suurta arvoa, sillä vastausten tulos oli melko tasan puolet ja puolet. Muutama ääni oli eroa sen puolesta, ettei tehtäviä tulisi sitoa yksikköön. Mielestäni kuitenkin se oli lomakkeelle järkevin sopivin toteutus tapa. Siksi uudistus ehdotukseen tuli tehtävät ja menetelmät yksikköön sidonnaisiksi..

Viimeinen kysymys oli avoin kenttä, jossa jokainen sai lähettää terveisiä PRONTOn kehittäjille. Tämä kysymys oli lähinnä vapaata sanaa varten. Suurimmaksi osaksi vastaukset olivat kannustavia ja vielä tuli joitakin kehittämis ehdotuksiaakin. Kenttä oli hyvä apu uudistusehdotusta tehdessä ja siinä jokainen sai tuoda vapaasti omia ajatuksiaan esiin.

9 UUDISTUKSEN TOTEUTUS

PRONTO:n kohdan Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistuksen tarkoitus oli saada kohdasta selkeä ja sellainen, että se antaa informaatiota ja tietoa käytetyistä pelastusmenetelmistä ja torjuntamenetelmistä. Uudistaminen tapahtui yhteistyössä PRONTO-tiimin kanssa, yhteyshenkilönäni toimi Johannes Ketola. Uudistus kesti hieman oletettua pidempään. Kaikki toimet, joita uudistaminen vaati, saatiin kuitenkin hoidettua ajoissa. Uudistuksen myötä saadaan pelastustoiminnasta parempi ja kattavampi tieto siitä, kuinka pelastustoiminta onnettomuustilanteissa hoidetaan.

Uudistaminen tapahtui monessa vaiheessa. Uudistuksen pitkittyminen oli lähinnä kiinnimusta tämän opinnäytetyön tekijänä. Kohdalleni sattui useita viivästyksiä ja elämäntilanteita, jotka hidastivat työn tekoa. Johannes Ketola oli suurena apuna alkuvaiheessa, jolloin varsinainen lomakeuudistus tapahtui. Minulla oli pitkään ajatus siitä, millainen uusi seloste tulee olemaan ja kuinka sitä täytetään. Tätä ajatusta tukemaan tarvittiin jotakin konkreettista näyttöä siitä, että omat ajatukseni ovat pelastustoimessa työskentelevien kanssa samanlaiset.

Kyselystä saatujen vastausten perusteella aloin aivan ensimmäiseksi hahmotella onnettomuustyyppjä ja niihin liittyviä tehtäviä. Tämä tuntui itsestäni jotenkin helpoimmalta tavalta lähestyä uudistamista. Tein useita listoja yökaudet Excel-taulukoihin ja Word-malleihin. Ensin tein ihan vain yleiset listaukset siitä, mitä eri tehtäviä pelastustoiminnassa on olemassa. Sitten hahmottelin erikseen ne onnettomuudet, joita pelastustoimi hoitaa ja joissa tarvitaan pelastuslain edellyttämiä pelastustoimenpiteitä. Näistä onnettomuustyypeistä tein listan, ja aluksi siinä oli noin kaksikymmentä erilaista onnetto-

muutta. Loppujen lopuksi, kun yhdistelin listaa ja käytin apuna PRONTO:n olemassa olevia tehtäviä, sain lopulta listalle kahdeksantoista onnettomuustyyppiä. Näiden onnettomuustyyppien alle oli seuraavaksi hahmoteltava erilaisia tehtäviä, joita pelastuslaitos hoitaa kyseisessä onnettomuudessa. Tehtäviä oli vaikka kuinka ja paljon ja varmasti olisi vieläkin enemmän. Päätin kuitenkin karsia niitä yleisimpiin tehtäviin. Tässä kohtaa olisin kaivannut laajempaa näkemystä pelastustoimesta koko Suomessa. Luotin kuitenkin koulutukseeni ja pelastustoimen oppaisiin, joissa oli erilaisten onnettomuuksien torjuntataktiikoita. Löysin Pelastusopiston kirjastosta myös muutaman kirjaseen, joissa oli lueteltu pelastustehtäviä ja kerrottu mitä toimenpiteitä kukin tehtävä sisältää (SPEK, P3 käsikirja, oppaat pelastustoimelle, painos 2012; Palo- ja pelastussanasto 2006, Savon kirjapaino Oy, Kerava). Ehkä yksi parhaimmista avuista listoja laadittaessa oli Suomen pelastusalan keskusjärjestön laatima P3-käsikirja (SPEK, P3 käsikirja, oppaat pelastustoimelle, painos 2012).

Kun tehtäväkokonaisuudet alkoivat olla hallinnassa ja niistä oli tehty jonkinasteinen listaus, aloin miettimään menetelmiä, joilla kukin tehtävä hoidetaan. Tässä oli apuna P3-käsikirja, josta poimin suurimman osan menetelmistä. Osittain myös oma kokemukseni hälytyksistä oli vaikuttamassa menetelmien listaamiseen. Menetelmiä alkoi olla jossain vaiheessa aivan mahdotonta lista. Päätin, että näitä on pakko karsia. Yritin löytää listaukseen jonkinlaisen kultaisen keskitien. Lopulta tein niin, että otin PRONTOsta yleisimmistä tehtävistä listan, jossa näkyi, mitä aiemmin on kirjattu usein ja mitä harvoin. Tämän perusteella laitoin yleisimpiä menetelmiä ylös. Luin sitten kyselyyni saamiini vastauksia ja poimin sieltä sellaisia menetelmiä ja tehtäviä, joita oli ehdotettu useassa kohdassa. Näin alkoivat pikkuhiljaa olla kaikki listat valmiina. Listat olin tehnyt Word-asiakirjapohjalle.

Listoista aloin rakentaa omaa malliani Excel-taulukoon alavetovalikoiksi. Tämä osoittautui suhteellisen haasteelliseksi ja monimutkaiseksi prosessiksi. Pyörittelin listoja ja koitin saada ehtoja, joiden mukaan aina seuraava valikko avautuisi. Lopulta tein kaksi erillistä listaa, joissa toisessa oli onnettomuustyyppit ja niiden alta avautuivat kuhunkin onnettomuustyyppiin linkitetyt tehtävät. Toisessa listassa taas oli tehtävät, joiden alle linkittyivät menetelmät. Kaikki listat olivat valmiita vajaassa kahdessa viikossa. Lähetin listat tyytyväisenä Johannes Ketolalle. Ketola laittoi asiaa eteenpäin, ja heiltä alkoi hahmottua PRONTOn uusi onnettomuusseloste. Itse varsinaisen selosteen tekemiseen en osallistunut. Olin vain antanut eräänlaisen mallin tai ehdotelman. Näin itse selosteen uudistamisen toteutus oli alkanut. Toivon, että tämän työn myötä selostetta vielä hieman päivitetään tai tarkastellaan. Onnettomuusselosteen täyttäminen uudistuu ja listauksia tulee täydentää tai muokata tarpeen mukaan.

10 POHDINTA

Työtä on tehty monessa osassa ja kaikki alkoi kyselyn teosta. Kyselyn teko oli suhteellisen helppoa, kunhan sain ensiksi selvitettyä, mitä tietoa kyselystä tarvittiin. Tein useita kysymyksiä, joista sitten karsin käyttöön ne, jotka olivat tärkeimmät. Kysely toteutettiin Webropol-verkkoalustan kautta ja sitä jaettiin PRONTO:n täyttäjille PRONTO:n viestikentän kautta sekä sähköpostilla pelastuslaitoksille. Tarkkaa lukumäärää en osaa sanoa siitä, kuinka monelle kyselyä jaettiin. Kyselyyn kuitenkin vastasi 255 henkilöä, mikä on mielestäni hyvä määrä vastaajia. Kyselyn vastausten analysointi oli ensimmäinen toimenpide ja sen pohjalta tarkentui ihan ensimmäiseksi se, että PRONTO:n kohtaa Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät kannatti lähteä toteuttamaan. Kun tämä varmistui, alkoi työ PRONTO:n kohdan käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistamishetken laadinnaksi. Tämä työ kesti jonkin aikaa ja suurin työ matkan varrella oli ehdottomasti listojen laadinta. Listojen laadinnassa suurimman työn teetäti kokeilut siitä, kuinka selosteen alavetovalikot saatiin tehtyä mahdollisimman yksinkertaiseksi niin, että ne olisivat helppoja täyttää ja niistä saadaan tietoa, jota voidaan hyödyntää.

Listoja laadin ensin käsin paperille siten word-pohjalla ja sen jälkeen excel-taulukolla. Onnekseni tähänkin löytyi Pelastusopiston PRONTO-tiimiltä apua. Ensihoidolle oli jo tehty hieman samantyylinen kaavio ja valikko. Tätä ajatusta jalostamalla syntyi oma ehdotukseni. Kun ehdotukseni oli jo tehty ja PRONTOon viemistä vaille valmis, en ollut ehtinyt kirjoittaa tähän opinnäytetyöhöni kuin muutaman alkusanan ja hieman viitekehystä. Toki viitekehys ei ollut itsellenikään selvillä kuin vasta työn loppuvaiheessa. Työni rajautui lähes kokonaan yksin PRONTO:n kohdan Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät -osion kehittämisen ympärille. Aiemmin ajattelin, että työni käsittelisi myös PRONTO:n täyttämistä yleisesti, mutta tällöin työn laajuus olisi ollut liian suuri.

Työtä olen kirjoittanut suurimmaksi osaksi vuoden 2012 aikana, jolloin työskentelin jo pelastustoimen tehtävissä palotarkastajana Pihtiputaalla. Työn kirjoittamisen aikana uudistus tuli jo käyttöön, ja näin valmiin tuloksen ennen kuin opinnäytetyöni oli valmis. En ota työssäni siltikään kantaa siihen, miten uudistus on muuttanut PRONTO:n kirjautamista. Haluan, että tämä työ kertoo tarinan siitä, miten uudistus tehtiin ja mitkä tekijät siihen ovat vaikuttaneet. Mielestäni on hyvä, että jälkipolville jää tieto siitä, mistä pelastustoimen tilastointi on lähtenyt ja että se vaatii työtä, jotta voimme kehittyä. Tätä työtä tehdessä minulle tuli sellainen tunne, että tämä uudistus on tarpeen, jotta pelastustoiminta ja pelastustoimen koulutus voivat kehittyä. Ilman riittävää tietoa toiminnasta ei voida saada riittävää tietoa toiminnan kehittämiseksi. Mielestäni on hyvä, että toimintaa kehitetään, mutta kehittämistyön tulee perustua faktoihin.

Kaikki uudistus ei ole välttämättä hyvää. Toivoisin että, joku tekee tälle työlle jatkoa ja selvittää, onko muutoksesta ollut hyötyä ja hyödynnetäänkö saatua informaatiota käytetyistä pelastus- ja torjuntamenetelmistä mihinkään. Maailma ja pelastustoiminta muuttuvat hurjaa vauhtia ja ennen kaikkea teknologia kehittyy ja tarjoaa jatkuvasti uusia mahdollisuuksia. Myös pelastustoimen on kehityttävä ja pystyttävä vastaamaan kehittyvään maailmaan.

Kaikki työ, jonka olen tehnyt, ei näy tässä opinnäytetyössä. Työn haasteellisuutta lisäsi se, että PRONTOsta ja ylipäänsä pelastusmenetelmistä ei ole tutkimustietoa. Ei ollut mitään kirjoja tai tutkimuksia, joista olisin voinut saada tietoa. Kaikki tieto oli etsittävä itse ja kysyttävä jostakin. Osaa menetelmistä ei löytynyt edes pelastusalan sanastosta. Tämän vuoksi listoja on täydennettävä jatkossa useaan otteeseen. Työn tekemistä olisi varmaankin myös helpottanut, mikäli minulla olisi ollut aiempaa kokemusta pelastustoiminnasta. Onnekseni ehdin Pihtiputaalla toimiessani saada käsitystä pelastustoiminnasta ja koulun johtamisen opetus oli erittäin kattavaa ja palveli hyvin tämän työn teke-

mistä. Saattaa myös olla, että minulle oli etua siitä, ettei minulla ollut valmista käsitystä pelastustoiminnasta. PRONTO on hieno alusta, joka kerää yhteen pelastustoiminnan tiedot ja sitä on syytä kehittää jatkossakin. PRONTOsta saatavaa tietoa tulee hyödyntää ja käyttää tilastoja pelastustoiminnan kehittämiseen.

Pelastus- ja torjuntamenetelmät -kohdan kehittäminen PRONTOssa oli prosessi, jossa oli monta vaihetta. Itse kohdan uudistaminen oli haastavaa ja opinnäytetyön loppuun kirjoittaminen vei aikaa. Kaikki vaiheet olivat minulle oppia ja sain monia uusia taitoja ja menetelmiä, menetelmiä monessakin mielessä. En lähde avaamaan kaikkia tähän työhön liittyviä seikkoja. Tärkeintä on, että uudistus on tehty ja että työn lukijalle tulisi kuva siitä, miksi PRONTO:n kohdan Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät uudistaminen on tärkeää ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet uudistuksen tekemiseen. Toivon myös, että saat tämän työn kautta tietoa siitä, kuinka PRONTO-selostetta on täytetty. Kyselyn tulokset ovat näkyvissä tässä työssä, ja niiden tulokset ovat vaikuttaneet uudistuksen tekemiseen. Kysely oli myös paras lähteeni tämän työn tekemiseen.

Kohdan uudistaminen oli mielestäni työn tärkein asia, ja se ei olisi onnistunut ilman Johannes Ketolaa, Pelastusopiston PRONTO:n ylläpitäjää, ja muuta PRONTO-tiimiä. Tutkimusongelman luominen on mielestäni riittävä ja vastaukset ongelman ratkaisuksi on esitetty tässä työssä. Työn teko on tapahtunut monessa jaksossa, mikä näkyy mielestäni eniten siinä, että joissain kappaleissa on katkoksia ja ajatus saattaa muuttua. Toki olen korjannut kohtia jo useaan otteeseen ja olen kirjoittanut osan työn kohdista moneen kertaan.

Kyselyn tuloksia on esitelty tässä työssä monessa kohtaa ja liitteenä löytyy kyselyn kysymykset. Itse kohdan uudistaminen on koostunut kyselystä ja omista ajatuksistani ja noista muutamasta haastattelusta omien näkemyksieni tueksi. Kaikki kehittämis-

telmat, joita kyselyn vapaassa kentässä käytiin läpi eivät toteutuneet. Kyselyn teosta valmiisiin listoihin oli pitkä matka ja monta työtuntia. Kuitenkin olen tyytyväinen lopputulokseen, joka kohdan uudistamiseksi saatiin aikaan. Yhteenvetona tämän työn tuloksista voisin mainita listat, joita olen tehnyt kohdan uudistamiseen. Listoihin on tullut uutta sanastoa ja niiden myötä mielestäni selkeytyi jako siitä mitkä ovat tehtäviä ja mitkä toimenpiteitä, joilla tehtävä hoidetaan. Tämä selkeytys on työn tulosta. PRONTO:n tilastoinnin parantuminen ja laajemman sekä tarkemman tiedon saaminen pelastustoiminnasta, on mielestäni merkittävä saavutus, joka uudistuksen myötä mahdollistuu. Jatkossa tutkimuksiin pelastustoiminnasta on työn myötä saatavilla aiempaa tarkempaa ja laajempaa tietoa pelastustoiminnasta onnettomuustilanteissa. Toivottavasti tulevaisuudessa PRONTOsta saatavat tiedot auttavat kehittämään pelastustoiminnan koulutusta ja tutkimuksia pelastustoiminnan tehtävistä ja pelastus- sekä torjuntamenetelmistä.

10 LÄHTEET

Teemu Tenhunen, Webropol-kysely PRONTO:n täyttämistä, 2011, liite 1.

Kati Manninen, Opinnäytetyö Kyselylomakkeen laadinta asiakastutkimusta varten, 2010, Jyväskylän ammattikorkeakoulu, http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21870/Manninen_Kati.pdf?sequence=1.

TOL, Oulun yliopisto luentomateriaali 19_9, 2011: http://www.tol.oulu.fi/kurssit/tutkimusmenetelmat/Tutkimusmenetelmat19_9.pdf.

Palo- ja pelastussanasto 2006, Savon kirjapaino Oy, Kerava.

SPEK oppaita pelastustoimeen, P3 Käsikirja, 2012 painos.

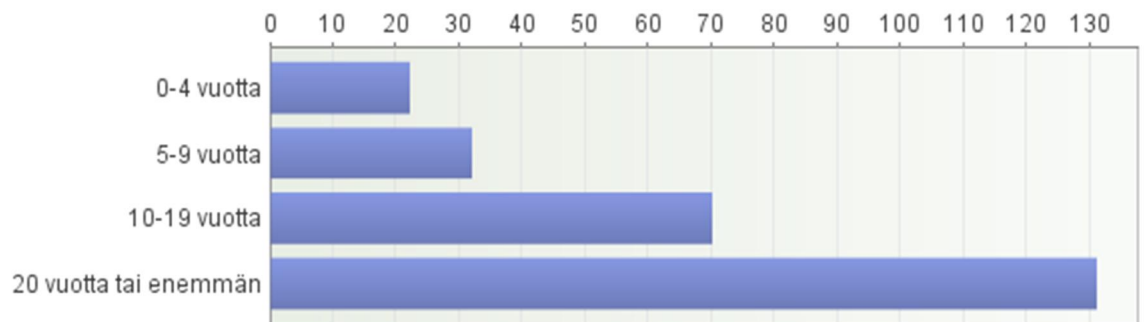
11 LIITTEET

Liite 1 kyselytutkimus

Pronton kehittäminen - Peruseraportti

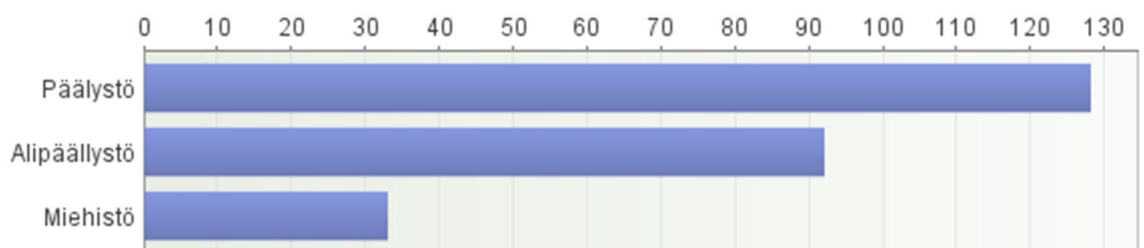
1. Kauanko olet ollut pelastusalalla töissä

Vastaajien määrä: 255

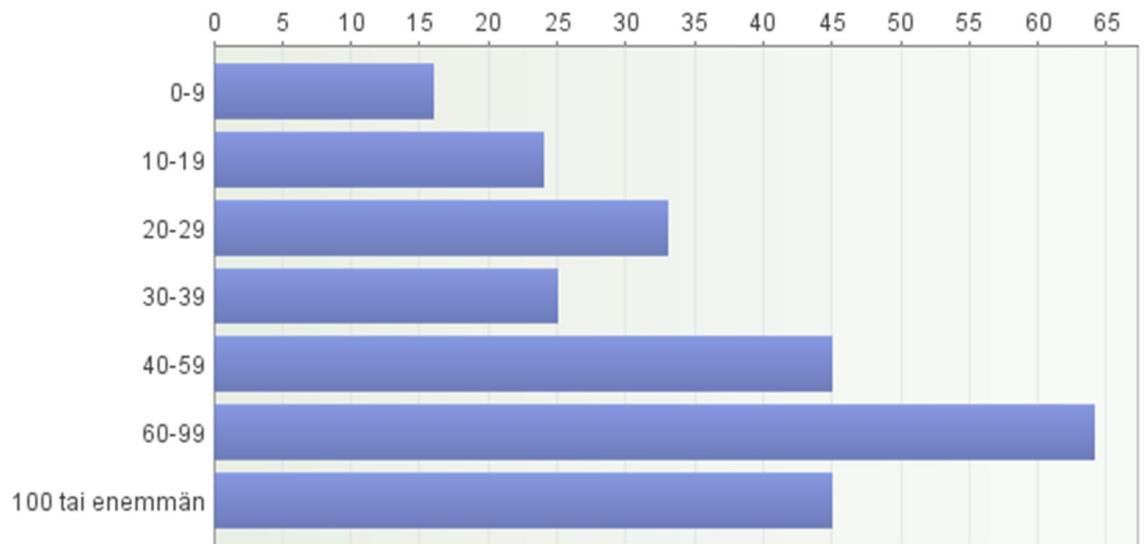
2. Sijoittuminen organisaatiossa

Vastaajien määrä: 253

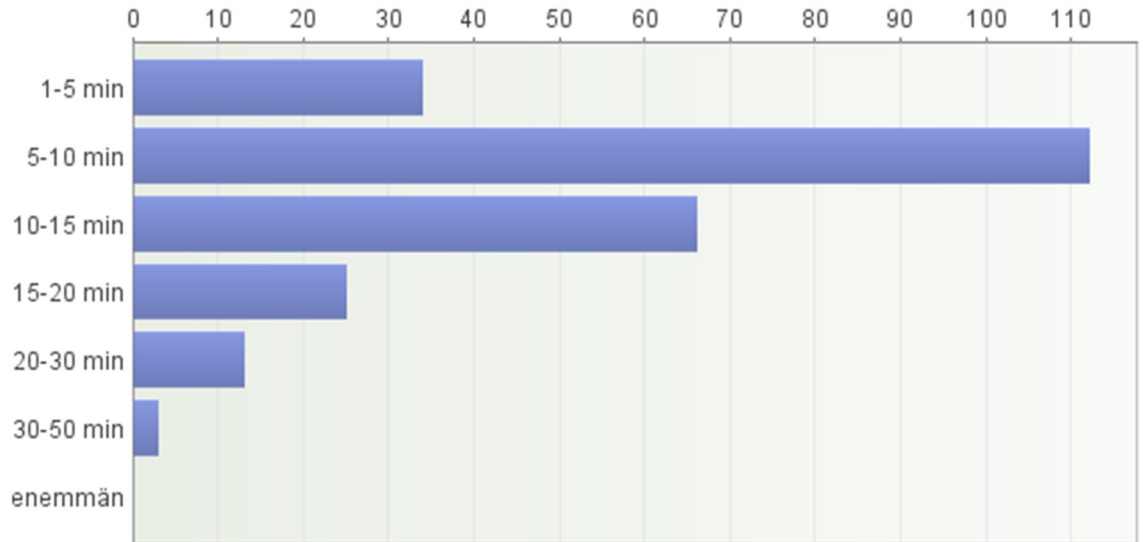
3. Kuinka monta selostetta olet kirjannut viimeisen vuoden aikana

Vastaajien määrä: 252

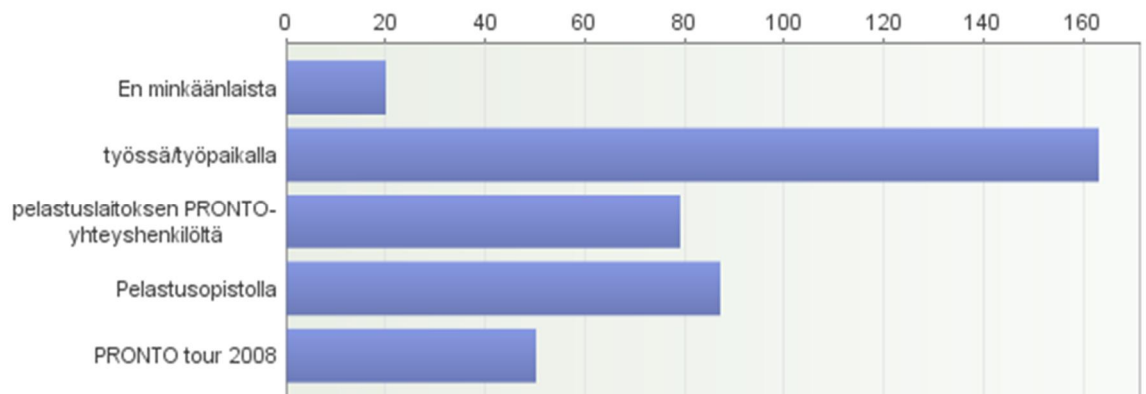
4. Kauanko käytät keskimäärin aikaa yhden onnettomuusselosteen kirjaamiseen??

Vastaajien määrä: 253

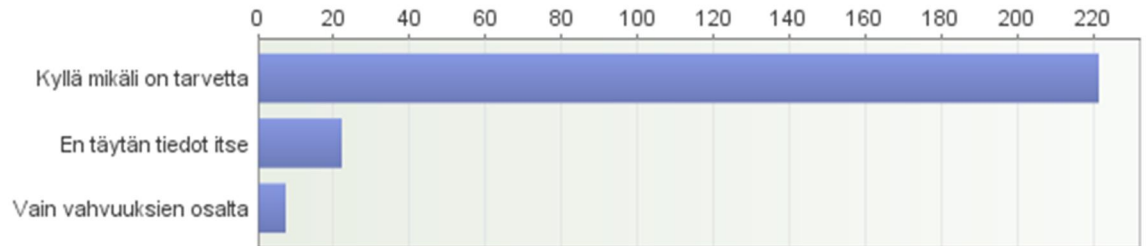
5. Minkälaista koulutusta olet saanut PRONTO:n täyttämiseen?

Vastaajien määrä: 255

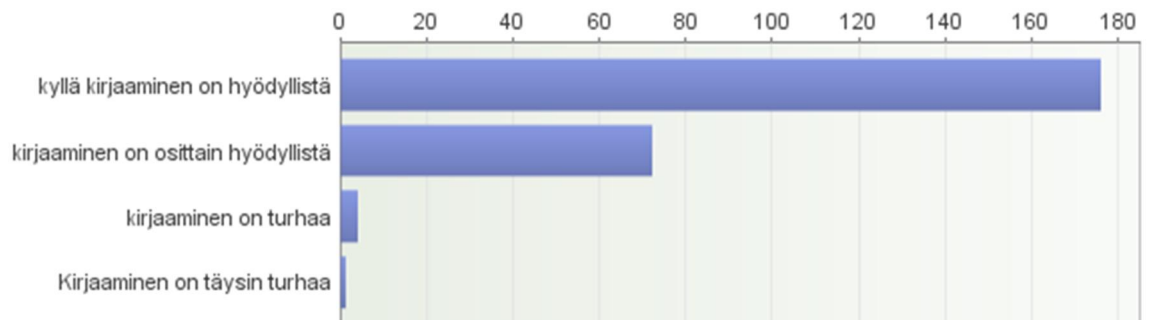
6. Tietoja PRONTOon kirjatessa kysytö tietoja muilta tehtävään osallistuneilta

Vastaajien määrä: 250

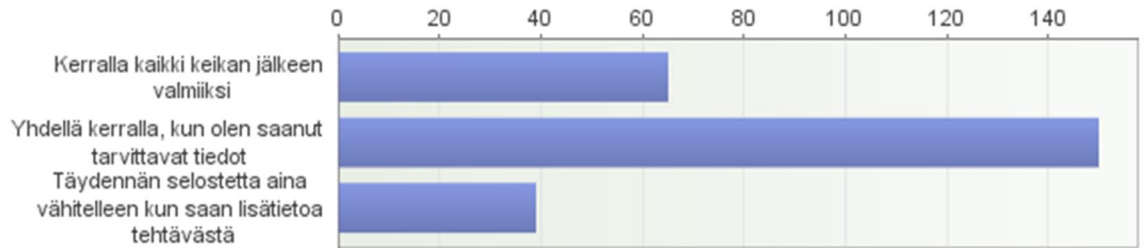
7. Onko tietojen kirjaaminen PRONTOon hyödyllistä?

Vastaajien määrä: 253

8. Kuinka kirjaat tiedot PRONTOon?

Vastaajien määrä: 254

9. Kuinka hyvin PRONTO kuvastaa pelastustoimen tehtäväkenttää?

Vastaajien määrä: 254

	erittäin huonosti	huonosti	kohtuullisen hyvin	hyvin	erittäin hyvin	Yhteensä	Keskiarvo
PRONTO:n onnettomuustyyppit	0	9	83	145	17	254	3,67
Pelastuslaitoksen toiminta	3	23	114	108	6	254	3,36
Pelastustoiminnan johtaminen	14	74	95	65	6	254	2,9
Käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät	3	28	127	89	7	254	3,27
Tehtävään osallistuneet resurssit	1	22	80	121	29	253	3,61
Yhteensä	21	156	499	528	65	1269	3,36

10. Kuinka kehittäisit PRONTOn kohtaa käytetyt pelastus- ja torjuntamenetelmät?

Vastaajien määrä: 97